

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – 2023

Το 2022 σημειώθηκε πρόοδος αλλά και οπισθοδρόμηση στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2023 του FRA εξετάζονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στον τομέα και προσδιορίζονται τόσο τα επιτεύγματα όσο και τα ζητήματα που εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία. Στην παρούσα δημοσίευση παρουσιάζονται οι γνώμες του FRA σχετικά με τις κυριότερες εξελίξεις στους εξεταζόμενους θεματικούς τομείς και συνοψίζεται η τεκμηρίωση στην οποία στηρίχθηκαν οι εν λόγω γνώμες. Με αυτόν τον τρόπο, παρέχεται συνοπτική και ταυτόχρονα κατατοπιστική επισκόπηση των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΓΝΩΜΕΣ ΤΟΥ FRA

1 [ΘΕΜΑ]

Επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία στα θεμελιώδη δικαιώματα για την ΕΕ

4

Εφαρμογή και χρήση του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο

7

Ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων

10

Ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας

13

Ισότητα και ένταξη των Ρομά

17

Άσυλο, θεωρήσεις, μετανάστευση, σύνορα και ενσωμάτωση

19

Κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων

22

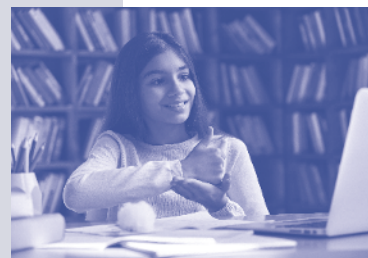
Δικαιώματα του παιδιού

25

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη: δικαιώματα των θυμάτων και ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

27

Εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Ημερομηνία σύνταξης: Απρίλιος 2023.

Ούτε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματός του ευθύνεται για ενδεχόμενη χρήση των παρακάτω πληροφοριών.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023

Print	ISBN 978-92-9489-049-8	ISSN 2467-2416	doi:10.2811/760809	TK-AM-23-001-EL-C
PDF	ISBN 978-92-9489-058-0	ISSN 2467-2645	doi:10.2811/089841	TK-AM-23-001-EL-N

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Φωτογραφίες:

Εξώφυλλο: Insta_photos/iStock; Gorodenkoff/iStock; Louis Gouliamaki/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 1: © Louis Gouliamaki/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 2: © Katya Moskalyuk/Global Images Ukraine μέσω Getty Images

Σελίδα 3: © Hatim Kaghat/BELGA MAG/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 4: © Ευρωπαϊκές Κοινότητες

Σελίδα 4: © Monkey Business/Adobe Stock

Σελίδα 6: © Hunterframe/Adobe Stock

Σελίδα 7: © Maskot/Getty RF

Σελίδα 9: © Valentinrussanov/iStock

Σελίδα 10: © CarlosBarquero/Adobe Stock

Σελίδα 11: © Attila Kisbenedek/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 12: © Markus Scholz/picture alliance μέσω Getty Images

Σελίδα 13: © Serhii Hudak/Ukrinform/Future Publishing μέσω Getty Images

Σελίδα 15: © Attila Kisbenedek/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 16: © El Medina/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 17: © Eric Lalmand/BELGA MAG/AFP μέσω Getty Images

Σελίδα 18: © Jens Büttner/picture alliance μέσω Getty Images

Σελίδα 19: © Gorodenkoff/iStock

Σελίδα 20: © DC Studio/Adobe Stock

Σελίδα 21: © Peter Cade/Getty RF

Σελίδα 22: © Dominika Zarzycka/SOPA Images/LightRocket μέσω Getty Images

Σελίδα 23: © Javier Fergo/picture alliance μέσω Getty Images

Σελίδα 24: © Stock Rocket/Adobe Stock

Σελίδα 25: © Jan Woitas/picture alliance μέσω Getty Images

Σελίδα 26: © Uli Deck/picture alliance μέσω Getty Images

Σελίδα 27: © Halfpoint/iStock

Σελίδα 28: © insta_photos/iStock

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΣΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ

Ο απρόκλητος επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας είχε ως αποτέλεσμα μαζικές εσωτερικές και εξωτερικές εκτοπίσεις πληθυσμών. Σχεδόν 8 εκατομμύρια άνθρωποι που εγκατέλειψαν την Ουκρανία έχουν φτάσει στην Ευρώπη. Από αυτούς, σχεδόν 4 εκατομμύρια έχουν λάβει προσωρινή προστασία στην ΕΕ. Ο εκτοπισμός αυτός πυροδότησε ένα τεράστιο κύμα στήριξης και αλληλεγγύης από τις κυβερνήσεις, τις τοπικές αρχές και την κοινωνία στο σύνολό της.

Η ΕΕ ενεργοποίησε την οδηγία περί προσωρινής προστασίας για πρώτη φορά από την έκδοσή της το 2001. Σε περίπτωση μαζικής εισροής και μη διαθεσιμότητας επιστροφής, παρέχει στους εκτοπισθέντες λόγω του πολέμου το δικαίωμα νόμιμης διαμονής και πρόσβασης στην εργασία, τη στέγαση, την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη. Δεδομένου ότι η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων που εγκαταλείπουν την Ουκρανία είναι γυναίκες —πολλές από τις οποίες είναι υπεύθυνες για τη φροντίδα παιδιών και/ή ηλικιωμένων— η παροχή πρόσβασης σε συγκεκριμένες υπηρεσίες πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου και να είναι στοχευμένη. Οι υπηρεσίες πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν υποστήριξη για όσους έχουν υποστεί σεξουαλική βία και εκμετάλλευση.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) δρομολόγησε μια σειρά δραστηριοτήτων για τον εντοπισμό των προκλήσεων και την πρόταση λύσεων για όλες τις πτυχές που καλύπτονται από την οδηγία περί προσωρινής προστασίας και από τη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, τα εγκλήματα μίσους και τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, οι οποίες ισχύουν στο σύνολό τους για τους δικαιούχους προσωρινής προστασίας.

Οι δικαιούχοι προσωρινής προστασίας —οι περισσότεροι από τους οποίους είναι γυναίκες και παιδιά— πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κατάλληλη στέγαση ή, εάν είναι απαραίτητο, να τους παρέχονται τα μέσα για να αποκτήσουν στέγαση, όπως ορίζει το άρθρο 13 της οδηγίας περί προσωρινής προστασίας. Επιπλέον, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (Χάρτης) προστατεύει το δικαίωμα στεγαστικής αρωγής, ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπής διαβίωση για όλους όσοι δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους (άρθρο 34).

Σε αρκετά κράτη μέλη, ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια στην παροχή κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης. Πρόκειται ιδίως για δυσκολίες όσον αφορά τη σύναψη μακροπρόθεσμων συμφωνιών, τη διασφάλιση της πρόσβασης σε στεγαστική βοήθεια και τον συστηματικό έλεγχο των ιδιωτικών φορέων παροχής στέγασης. Τα πορίσματα της έρευνας του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) το 2022 επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό: έξι στους 10 ερωτηθέντες, κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας, διέμεναν σε ιδιωτικό διαμέρισμα ή σπίτι. Η έλλειψη ιδιωτικότητας (επισημάνθηκε από το 36 % των ερωτηθέντων) και η έλλειψη ενός ήσυχου/χωριστού χώρου για τη μελέτη των παιδιών (επισημάνθηκε από το 23 % των ερωτηθέντων) αναφέρθηκαν ως προβλήματα. Επιπλέον, περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες χρειάστηκε να πληρώσουν για τη διαμονή τους, πλήρως ή εν μέρει.

ΓΝΩΜΗ 1.1 ΤΟΥ FRA

Δεδομένων των ιδιαίτερων αναγκών των εκτοπισθέντων που εγκαταλείπουν την Ουκρανία λόγω ρωσικής εισβολής, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει, όπου είναι δυνατόν, να δίνουν προτεραιότητα στην εξεύρεση κατάλληλης στέγασης για μακροπρόθεσμους σκοπούς. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να επαληθεύουν ότι η ιδιωτική στέγαση είναι οικονομικά προσιτή, ασφαλής και κατάλληλη, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά. Όσοι προσφέρουν στέγαση θα πρέπει να λαμβάνουν κάποια μορφή οικονομικής ή άλλης αποζημίωσης.

Οι επιτυχείς λύσεις στέγασης για εκτοπισθέντες από την Ουκρανία θα πρέπει επίσης να διαμορφώνουν τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στέγασης γενικότερα για τους αιτούντες άσυλο σε πολλά κράτη μέλη. Η καθοδήγηση και η υποστήριξη που παρέχουν οι σχετικοί οργανισμοί της ΕΕ, όπως ο FRA και ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAΑ), μπορούν να συμβάλουν στην εφαρμογή των εν λόγω μέτρων κατά τρόπο που σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα.

ΓΝΩΜΗ 1.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να βοηθούν τους δικαιούχους προσωρινής προστασίας στην εύρεση απασχόλησης, με εγγεγραμμένους εργοδότες, ανάλογης των προσόντων και των δεξιοτήτων τους. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την περαιτέρω προώθηση της πιλοτικής πρωτοβουλίας για τη δημιουργία δεξαμενής ταλέντων της ΕΕ, που δημιουργήθηκε από το ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας των υπηρεσιών απασχόλησης (EURES) υπό την Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας (ELA). Αυτή η πιλοτική πρωτοβουλία διευκολύνει την αντιστοίχιση των δεξιοτήτων των δικαιούχων προσωρινής προστασίας με τους εγγεγραμμένους εργοδότες. Για την προστασία των εκτοπισθέντων από τον κίνδυνο εκμετάλλευσης στον χώρο εργασίας, η ELA και οι επιθεωρήσεις εργασίας των κρατών μελών θα πρέπει να εντείνουν τη συνεργασία τους, μεταξύ άλλων μέσω κοινών επιθεωρήσεων σε τομείς υψηλού κινδύνου. Θα πρέπει να υλοποιούνται επιθεωρήσεις εργασίας για να βελτιωθεί η παροχή πληροφοριών και ως ευκαιρίες ευαισθητοποίησης, παράλληλα με μέτρα παρακολούθησης και επιβολής σχετικά με τις συνθήκες απασχόλησης.

ΓΝΩΜΗ 1.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα εκτοπισθέντα παιδιά από την Ουκρανία ενσωματώνονται σε κανονικά σχολεία και εγκαταστάσεις φύλαξης παιδιών το συντομότερο δυνατόν, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα παιδιά με αναπηρίες, ιδίως σε εκείνα που ζούσαν σε ιδρύματα, ώστε να διασφαλιστεί ότι αντιμετωπίζονται δεόντως οι ειδικές ανάγκες τους για προσβασιμότητα και πρόσθετη στήριξη. Η εν λόγω ενσωμάτωση θα διευκόλυne την κοινωνικοποίησή τους και θα προσέθετε κανονικότητα στην καθημερινή τους ζωή. Η εθνική και η ενωσιακή χρηματοδότηση θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την παροχή γλωσσικών μαθημάτων, την αύξηση του αριθμού του προσωπικού και την αύξηση των δυνατοτήτων φύλαξης παιδιών και εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας περί προσωρινής προστασίας, η γενική εθνική νομοθεσία των κρατών μελών που ισχύει για τις αμοιβές, την κοινωνική ασφάλιση που αφορά μισθωτή ή ανεξάρτητη δραστηριότητα και άλλους όρους απασχόλησης πρέπει επίσης να ισχύει και για τους δικαιούχους προσωρινής προστασίας. Τα άρθρα 1 και 31 του Χάρτη εγγυώνται τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και στις δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας.

Συνολικά, ωστόσο, τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων στην έρευνα του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) το 2022, ηλικίας 16 ετών και άνω, δεν ασκούσαν αμειβόμενη εργασία κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας. Μεταξύ εκείνων που εργάζονταν με αμειβόμενη εργασία, τρεις στους 10 ερωτηθέντες αντιμετώπισαν κάποια μορφή εκμετάλλευσης στον χώρο εργασίας. Σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες του FRA, οι εν λόγω παραβάσεις δεν τιμωρούνται πάντοτε επαρκώς και η οδηγία για τις κυρώσεις κατά των εργοδοτών προστατεύει μόνο τους μετανάστες που βρίσκονται σε παράτυπη κατάσταση από σοβαρή εκμετάλλευση στο πλαίσιο εργασιακών σχέσεων.

Σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας περί προσωρινής προστασίας, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να παρέχουν στα παιδιά που απολαύουν προσωρινής προστασίας πρόσβαση στην εκπαίδευση υπό τους όρους που ισχύουν για τους δικούς τους υπηκόους. Ωστόσο, τα ποσοστά εγγραφών εκτοπισθέντων παιδιών από την Ουκρανία στο σχολείο εξακολουθεί να είναι χαμηλό λόγω έλλειψης σχολικού χώρου, ανεπαρκούς αριθμού του προσωπικού ή γλωσσικών εμποδίων.

Σχεδόν τα δύο τρίτα των εκτοπισθέντων παιδιών από την Ουκρανία παρακολουθούν διαδικτυακή εκπαίδευση που παρέχεται από τις ουκρανικές αρχές, όπως προκύπτει από τα πορίσματα της έρευνας του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) το 2022. Πάνω από το ένα τέταρτο των ατόμων ηλικίας 12-15 ετών ανέφεραν ότι δεν είχαν σταθερό τόπο διαμονής ως κύριο λόγο για τη μη φοίτησή τους στο σχολείο, ενώ το ένα πέμπτο ανέφερε ως κύριο λόγο τη μη αποδοχή του σε σχολείο.

Η έλλειψη εγκαταστάσεων φύλαξης παιδιών αποτελεί επίσης σημαντικό εμπόδιο για την πρόσβαση στην απασχόληση, ιδίως για τις γυναίκες, οι οποίες αποτελούν την πλειονότητα των εκτοπισθέντων ενηλίκων από την Ουκρανία, όπως επιβεβαίωσε η έρευνα του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) του 2022.

Η μεγάλη πλειονότητα των 4 εκατομμυρίων ανθρώπων που εγκατέλειψαν την Ουκρανία λόγω του ρωσικού επιθετικού πολέμου και καταχωρήθηκαν για προσωρινή προστασία ή παρόμοια εθνικά συστήματα προστασίας στην ΕΕ έως το τέλος του έτους είναι γυναίκες —πολλές από τις οποίες έχουν ευθύνες φροντίδας παιδιών και/ή ηλικιωμένων. Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) του 2022, ένα από τα κύρια εμπόδια στην πρόσβαση στην απασχόληση —σε συνδυασμό με την ανεπαρκή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής— είναι οι ευθύνες φροντίδας. Ωστόσο, τα μέτρα των κρατών μελών της ΕΕ δεν λαμβάνουν ομοιόμορφα υπόψη αυτή τη διάσταση του φύλου και τις ειδικές ανάγκες των εκτοπισθέντων γυναικών.

Εντοπίστηκαν επίσης κίνδυνοι σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε ολόκληρη την ΕΕ, ενώ αναφέρθηκαν και διερευνήθηκαν ορισμένες περιπτώσεις. Το άρθρο 20 (ισότητα έναντι του νόμου) και το άρθρο 21 (απαγόρευση διακρίσεων) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαιτούν πρόσθετες προσπάθειες και θετική στοχευμένη δράση από τις εθνικές αρχές για τη διασφάλιση ευρείας ισότιμης πρόσβασης σε όλα τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες που προσφέρει η οδηγία περί προσωρινής προστασίας για όλους τους εκτοπισθέντες που προσπαθούν να διαφύγουν από τον πόλεμο.

Σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας περί προσωρινής προστασίας, η ενεργοποίηση του συστήματος προσωρινής προστασίας για τους εκτοπισθέντες που προσπαθούν να διαφύγουν από τον πόλεμο κατά της Ουκρανίας δεν εμποδίζει τα εν λόγω άτομα να ασκήσουν το δικαίωμά τους να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Περίπου το ένα τρίτο των ερωτηθέντων στην έρευνα του FRA με τίτλο *Fleeing Ukraine* (Εγκαταλείποντας την Ουκρανία) του 2022 υπέβαλαν αίτηση ασύλου. Ωστόσο, το ποσοστό των ατόμων που υποβάλλουν αίτηση ασύλου ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Τα άτομα που εγκαταλείπουν τις συγκρούσεις και τη βία μπορεί να διαφύγουν από τέτοιες καταστάσεις υπό συνθήκες και με ορισμένα χαρακτηριστικά που τους χαρακτηρίζουν ως πρόσφυγες ή άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας βάσει του *κεκτημένου* της ΕΕ για το άσυλο. Τόσο η αιτιολογική σκέψη 12 όσο και το άρθρο 3 παράγραφος 5 της οδηγίας επιβεβαιώνουν ότι η χορήγηση προσωρινής προστασίας δεν θίγει το προνόμιο των κρατών μελών να παρέχουν ευνοϊκότερα καθεστώτα προστασίας.

Ο παρατεταμένος πόλεμος και η επακόλουθη αδυναμία ασφαλούς επιστροφής ακόμη και όταν τερματιστεί ο πόλεμος απαιτούν από τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν βιώσιμες λύσεις για την προστασία των εκτοπισθέντων μετά τη λήξη της παρατεταμένης προσωρινής προστασίας. Εάν δεν εφαρμοστούν τέτοιες λύσεις, οι εκτοπισθέντες κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση αβεβαιότητας και χωρίς προοπτικές αυτοσυντηρούμενης ένταξης στα κράτη μέλη υποδοχής τους.

ΓΝΩΜΗ 1.4 ΤΟΥ FRA

Δεδομένου ότι η πλειονότητα των ατόμων που εγκαταλείπουν την Ουκρανία λόγω της ρωσικής εισβολής είναι γυναίκες —πολλές από τις οποίες είναι υπεύθυνες για τη φροντίδα παιδιών και/ή ηλικιωμένων— η παροχή πρόσβασης σε συγκεκριμένες υπηρεσίες πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου και να είναι στοχευμένη. Οι υπηρεσίες πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν υποστήριξη για όσους έχουν υποστεί σεξουαλική βία και εκμετάλλευση. Παρότι η οδηγία περί προσωρινής προστασίας συντάχθηκε με τρόπο ουδέτερο ως προς το φύλο, η εφαρμογή από τα κράτη μέλη της ΕΕ των διατάξεων της σχετικά με την πρόσβαση στη στέγαση, την απασχόληση, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας δεν θα πρέπει να είναι «τυφλή ως προς το φύλο». Στο πλαίσιο των σχετικών προσπαθειών τους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να ζητήσουν τη στήριξη σχετικών οργανισμών της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) και ο FRA.

ΓΝΩΜΗ 1.5 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν την κινητοποίηση ουσιαστικών νόμιμων οδών για την ομαλή μετάβαση από το καθεστώς προσωρινής προστασίας σε άλλα καθεστώτα προστασίας βάσει είτε του ενωσιακού είτε του εθνικού δικαίου, με βιώσιμο τρόπο, μόλις λήξει το σύστημα προσωρινής προστασίας της ΕΕ. Η χρήση των εν λόγω βιώσιμων καθεστώτων προστασίας, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού του καθεστώτος βάσει ομάδας και των διαύλων που οδηγούν στην επί μακρόν διαμονή, θα πρέπει επίσης να υποστηρίζεται από συστήματα χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ για την ελάφρυνση του μακροπρόθεσμου κόστους που συνεπάγεται η ένταξη των εκτοπισθέντων από την Ουκρανία στις κοινωνίες υποδοχής.

2

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η στρατηγική της ΕΕ για τον Χάρτη για την περίοδο 2020-2030 και τα σχετικά συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2021 παραμένουν τα βασικά έγγραφα που καθοδηγούν τη σχετική δράση τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, οι δικαστικές διαδικασίες συνέχισαν να παραπέμπουν στον Χάρτη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το ίδιο συνέβη και με τις νομοθετικές διαδικασίες. Σε αντίθετη περίπτωση, ωστόσο, η χρήση του Χάρτη παραμένει περιορισμένη.

Εξακολουθεί να είναι δύσκολο να βρεθούν παραδείγματα πολιτικών με επίκεντρο τον Χάρτη στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις. Η χρήση κουνουλίων της ΕΕ αποτελεί εξαίρεση. Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων καθιστά εξαιρετικά σαφή την υποχρέωση τήρησης του Χάρτη. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο σχετίζεται με τα νέα σημεία επαφής που έχουν ορισθεί για τον Χάρτη στις εθνικές διοικήσεις.

Οι εθνικοί οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε επιλεγμένα κράτη μέλη παρείχαν στοιχεία εμπειρογνομόνων σχετικά με τον Χάρτη στο πλαίσιο νομοθετικών, διοικητικών ή δικαστικών διαδικασιών. Ωστόσο, οι εθνικοί οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η κοινωνία των πολιτών εξακολουθούν να μη διαθέτουν την ικανότητα ή την ευαισθητοποίηση να χρησιμοποιούν πιο ενεργά τον Χάρτη στο έργο τους. Η ανάγκη για συνεχή δικαστική κατάρτιση σχετικά με τον Χάρτη φαίνεται να αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη χρηματοδοτεί.

Ο Χάρτης εφαρμόζεται σε ομοσπονδιακό, περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο. Η στρατηγική της ΕΕ για τον Χάρτη για την περίοδο 2020-2030 δίνει έμφαση στην προώθηση της εφαρμογής του Χάρτη σε όλα τα επίπεδα. Στο πλαίσιο αυτό, ωστόσο, τα κράτη μέλη φαίνεται να στερούνται διαρθρωμένης δέσμευσης όσον αφορά την υλοποίηση της στρατηγικής για τον Χάρτη, όπως είναι οι ορισμοί σαφών στόχων, οροσήμων και χρονοδιαγραμμάτων.

Τα καλά παραδείγματα τακτικής χρήσης του Χάρτη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι περιορισμένα. Σχετίζονται κυρίως με την παρακολούθηση της χρήσης των κονδυλίων της ΕΕ. Φαίνεται ότι υπάρχει έλλειψη ολοκληρωμένης δράσης σε όλα τα επίπεδα της εκτελεστικής εξουσίας, όπως προβλέπεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2021 σχετικά με την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη.

Τα σημεία επαφής για τον Χάρτη θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση και τον συντονισμό της ανάπτυξης ικανοτήτων, την ανταλλαγή πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον Χάρτη, σημειώνουν τα ίδια συμπεράσματα. Στο τέλος του 2022, 24 κράτη μέλη είχαν ήδη ορίσει σημεία επαφής για τον Χάρτη. Μόνο η Ιρλανδία, η Μάλτα και η Σλοβενία δεν είχαν ολοκληρώσει ακόμη τη διαδικασία. Ωστόσο, οι δυνατότητές τους για ανταλλαγή γνώσεων και ο συντονιστικός τους ρόλος πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω.

Η κατάσταση είναι πιο θετική στον τομέα της κατάρτισης, όπου παρέχεται όλο και περισσότερο ειδική βάση του Χάρτη κατάρτιση για τους επαγγελματίες του τομέα της δικαιοσύνης, όπως δείχνουν τα στοιχεία. Ωστόσο, παρόμοια κατάρτιση για δημόσιους υπαλλήλους φαίνεται να είναι διαθέσιμη σε πολύ λίγα κράτη μέλη.

Η κατάσταση είναι χειρότερη σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ο Χάρτης είναι εξίσου εφαρμοστέος εκεί, αλλά φαίνεται να απουσιάζει η ειδική βάση του Χάρτη κατάρτιση. Μόνο λίγοι δήμοι φαίνεται να εστιάζουν ιδιαίτερα στα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αναφέρεται, για παράδειγμα, από τον FRA στην έκθεση *Human rights cities in the EU: A framework for reinforcing rights locally* [Πόλεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ: Ένα πλαίσιο ενίσχυσης των δικαιωμάτων σε τοπικό επίπεδο].

Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων περιλαμβάνει τόσο οριζόντιους αναγκαίους πρόσφορους όρους (άρθρο 9 παράγραφος 1) όσο και θεματικούς αναγκαίους πρόσφορους όρους (άρθρο 15 παράγραφος 1), όπως σχετικά με την αναπηρία και την ένταξη των Ρομά. Σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό (άρθρο 8), τα κράτη μέλη πρέπει να οργανώσουν και να υλοποιούν μια συνολική εταιρική σχέση για την εφαρμογή των σχετικών κονδυλίων της ΕΕ, με βάση την προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και διασφαλίζοντας τη συμμετοχή «μη κυβερνητικών οργανώσεων, και φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων». Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για να διασφαλίσουν ότι ο σχεδιασμός, η εφαρμογή, η παρακολούθηση και η επανεξέταση των κονδυλίων της ΕΕ διεξάγονται σε στενή συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών και όλους τους άλλους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς, μεταξύ άλλων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Λίγα μόνο κράτη μέλη άρχισαν να λαμβάνουν μέτρα για την επιβολή του κανονισμού περί κοινών διατάξεων σύμφωνα με τον Χάρτη το 2022. Τα εν λόγω μέτρα κυμαίνονται από την έγκριση κατευθυντήριων γραμμών που εξηγούν τις υποχρεώσεις του Χάρτη κατά την εφαρμογή των κονδυλίων της ΕΕ έως πιο συγκεκριμένες δράσεις, όπως η σύσταση επιτροπών παρακολούθησης και μηχανισμών υποβολής καταγγελιών. Ο ρόλος των ΕΟΑΔ και της κοινωνίας των πολιτών στις εν λόγω επιτροπές διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών, από ενεργό ρόλο στους εκ των προτέρων ελέγχους βάσει του Χάρτη όλων των έργων και την επεξεργασία των καταγγελιών, μέσω συμβουλευτικού ρόλου, έως μηδενικό ρόλο.

Δυστυχώς, μέχρι στιγμής μόνο ένα κράτος μέλος έχει λάβει ρητά υπόψη τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στη διαδικασία παρακολούθησης της συμμόρφωσης, αν και η σύμβαση είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και για την ίδια την ΕΕ. Το γεγονός αυτό επίσης δείχνει την έλλειψη σεβασμού της αρχής της ένταξης των ατόμων με αναπηρία στο άρθρο 26 του Χάρτη.

ΓΝΩΜΗ 2.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενισχύσουν την προώθηση και τη γνώση του Χάρτη σε όλα τα επίπεδα της εθνικής διοίκησης, εντός του δικαστικού σώματος και στον τομέα της επιβολής του νόμου. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανταλλαγή γνώσεων μέσω του σημείου επαφής για τον Χάρτη, καθώς και δραστηριότητες κατάρτισης για τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα που εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη ορίσει σημεία επαφής για τον Χάρτη θα πρέπει να το πράξουν και να ενθαρρύνουν προορατικά τη χρήση των διαθέσιμων πόρων, εργαλείων κατάρτισης και υλικού σχετικά με τον Χάρτη για την ανάπτυξη ικανοτήτων και την ανταλλαγή γνώσεων.

Οι δήμοι καλούνται να γίνουν «πόλεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα» και να ενσωματώσουν τον Χάρτη σε όλες τις δραστηριότητές τους. Καλούνται να χρησιμοποιήσουν το πλαίσιο του FRA για την ενίσχυση των δικαιωμάτων σε τοπικό επίπεδο, το οποίο περιλαμβάνει εργαλεία για την ενσωμάτωση των προτύπων για τα ανθρώπινα δικαιώματα —συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη— στο έργο τους.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να καταβάλουν πρόσθετες προσπάθειες για την προώθηση του Χάρτη σε εθνικό και υποεθνικό επίπεδο, μέσω στοχευμένης χρηματοδότησης προς τα κράτη μέλη, τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και τους πολλαπλασιαστές γνώσης, καθώς και μέσω της συλλογής και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών για την ανάπτυξη ικανοτήτων.

ΓΝΩΜΗ 2.2 ΤΟΥ FRA

Για να διασφαλιστεί ο πλήρης σεβασμός του Χάρτη κατά την εφαρμογή των κονδυλίων της Ένωσης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συστήσουν επιτροπές παρακολούθησης που θα είναι επαρκώς συμμετοχικές. Οι δημόσιοι φορείς με αρμοδιότητες στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως οι εθνικοί οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΕΟΑΔ) και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να συμμετέχουν στις εν λόγω επιτροπές και να έχουν τουλάχιστον επίσημο συμβουλευτικό ρόλο. Οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών θα πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις γνώμες τους.

Για να μπορούν οι ΕΟΑΔ και η κοινωνία των πολιτών να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη διαδικασία παρακολούθησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να τους παρέχουν επαρκή χρηματοδότηση και σχετική κατάρτιση.

Σύμφωνα με τον κανονισμό περί κοινών διατάξεων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι επιτροπές παρακολούθησής τους εξετάζουν, παράλληλα με τη συμμόρφωση με τον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τη συμμόρφωση με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως προβλέπεται στον κανονισμό περί κοινών διατάξεων.

ΓΝΩΜΗ 2.3 ΤΟΥ FRA

Στο πλαίσιο της δράσης τους για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και του κράτους δικαίου, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενισχύσουν όλους τους σχετικούς φορείς στα εθνικά συστήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό περιλαμβάνει την τακτική παρακολούθηση του χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών, με τη στενή συμμετοχή φορέων της κοινωνίας των πολιτών και άλλων υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με βάση τα δεδομένα που συλλέγονται από τον FRA.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για τη διασφάλιση κατάλληλων ερευνών και κυρώσεων κατά όσων επιτίθενται, παρενοχλούν ή απειλούν υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα κράτη μέλη και η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν την επιχειρησιακή ικανότητα της κοινωνίας των πολιτών, η οποία περιλαμβάνει ειδική κατάρτιση σχετικά με τον Χάρτη. Τα κράτη μέλη καλούνται επίσης να χρησιμοποιήσουν το πρόγραμμα «Πολίτες, ισότητα, δικαιώματα και αξίες» για τη χρηματοδότηση της κατάρτισης σχετικά με τον Χάρτη και να αξιοποιήσουν τα διαθέσιμα εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί από τον FRA και άλλα θεσμικά όργανα.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης επικοινωνούν και συνεργάζονται με τους υπερασπιστές των δικαιωμάτων και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ΕΟΑΔ και οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών εργάζονται σε ένα ευνοϊκό περιβάλλον όπου η λειτουργία τους εξασφαλίζεται με επαρκείς επιχειρησιακούς πόρους. Όπου δεν υπάρχουν ακόμη πλήρως ανεξάρτητοι ΕΟΑΔ, τα κράτη μέλη θα πρέπει να τους θεσπίσουν.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισαν τον καίριο ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη. Για να διασφαλιστεί ότι η κοινωνία των πολιτών μπορεί να εκτελέσει αποτελεσματικά αυτό το καθήκον, πρέπει να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, την προστασία από παρενόχληση, απειλές και επιθέσεις, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τη συμμετοχή στη λήψη πολιτικών αποφάσεων και την επικοινωνία με τις δημόσιες αρχές, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του FRA. Αρκετά παραδείγματα ελπιδοφόρων πρακτικών είναι διαθέσιμα στα κράτη μέλη και αφορούν κυρίως τις ευκαιρίες χρηματοδότησης και τη βελτίωση της συμμετοχής.

Παράλληλα με έναν ακμάζοντα χώρο δράσης της κοινωνίας των πολιτών, η στρατηγική για τον Χάρτη αναφέρεται επίσης στον καίριο ρόλο των ΕΟΑΔ. Υπογραμμίζει ότι οι ΕΟΑΔ «παρακολουθούν την εφαρμογή, την υλοποίηση και την προώθηση του Χάρτη στην πράξη, παρέχουν πληροφορίες και στήριξη στα θύματα παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συνεργάζονται με τους εθνικούς οργανισμούς για τη βελτίωση της χρήσης του Χάρτη και της ενημέρωσης γι' αυτόν». Στο τέλος της περιόδου αναφοράς, 19 κράτη μέλη διέθεταν ΕΟΑΔ με διαπίστευση «Α' τάξης», τέσσερα είχαν ΕΟΑΔ με διαπίστευση «Β' τάξης», η Ρουμανία είχε ΕΟΑΔ «Γ' τάξης» και μόνο η Τσεχία, η Ιταλία και η Μάλτα δεν διέθεταν διαπιστευμένο ΕΟΑΔ.

3

ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Η έγκριση της οδηγίας για την ίση μεταχείριση παραμένει στάσιμη από το 2008. Το νομικό πλαίσιο για τα εγκλήματα μίσους και τη ρητορική μίσους εξακολουθεί να μην παρέχει επαρκή προστασία για τις λεσβίες, τα ομοφυλόφιλα, τα αμφιφυλόφιλα, τα διεμφυλικά και τα μεσοφυλικά (ΛΟΑΔΜ) άτομα. Το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε νομοθεσία με στόχο την ενίσχυση της εντολής και της ανεξαρτησίας των φορέων ισότητας.

Καταβλήθηκαν προσπάθειες για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, τρανς, κουίρ, ίντερσεξ και μη δυαδικών (ΛΟΑΤΚΙ+) ατόμων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, ιδίως όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση και τη γονική ιδιότητα. Έχουν σημειωθεί ορισμένες εξελίξεις σε ολόκληρη την ΕΕ όσον αφορά την κάλυψη πρόσθετων λόγων διακρίσεων, όπως η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η κατάσταση της υγείας και η εξωτερική εμφάνιση.

Οι διακρίσεις για διάφορους λόγους εξακολουθούν να υφίστανται σε ολόκληρη την ΕΕ. Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαγορεύει τις διακρίσεις ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Ωστόσο, βάσει του παράγωγου δικαίου της ΕΕ, ορισμένα από τα προστατευόμενα χαρακτηριστικά που ορίζονται στο άρθρο 19 της ΣΛΕΕ – φύλο και φυλετική ή εθνική καταγωγή – τυγχάνουν ευρύτερης προστασίας από άλλα – όπως θρησκεία ή πεποιθήσεις, ηλικία, αναπηρία και γενετήσιος προσανατολισμός. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε μια τεχνητή ιεράρχηση των λόγων διάκρισης, η οποία περιορίζει το εύρος και το πεδίο εφαρμογής της προστασίας από τις διακρίσεις σε επίπεδο ΕΕ. Η οδηγία που έχει προταθεί για την ίση μεταχείριση θα καλύψει αυτό το κενό, αλλά δεν έχει ακόμη επιτευχθεί η ομοφωνία που απαιτείται στο Συμβούλιο για την έγκριση της πρότασης της Επιτροπής του 2008.

Κατά το τρέχον έτος έγιναν νέες απόπειρες για την άρση του αδιεξόδου όσον αφορά την κρίσιμη αυτή πράξη, και ειδικότερα ζητήθηκε η ταχεία έγκριση της από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και από τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΓΝΩΜΗ 3.1 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να συνεχίσουν να διερευνούν όλες τις πιθανές οδούς για την παροχή συνολικής και συνεκτικής προστασίας από τις διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού σε όλους τους βασικούς τομείς της ζωής.

ΓΝΩΜΗ 3.2 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι φορείς ισότητας μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επιβολή όλων των οδηγιών για την ισότητα. Μεταξύ άλλων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε οι φορείς ισότητας να αποκτήσουν αρκετά ευρείες αρμοδιότητες και επαρκείς ανθρώπινους, οικονομικούς και τεχνικούς πόρους για να ασκούν αποτελεσματικά και ανεξάρτητα όλα τα θεσμοθετημένα τους καθήκοντα.

Η ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσει την άμεση έγκριση των δύο νομοθετικών προτάσεων της Επιτροπής για τη θέσπιση δεσμευτικών προτύπων για τους φορείς ισότητας στην Ένωση με σκοπό την προώθηση της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων για όλους τους λόγους στους τομείς που καθορίζονται στις οδηγίες για την ισότητα.

Οι φορείς ισότητας προωθούν την ίση μεταχείριση επιβάλλοντας την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ κατά των διακρίσεων. Τα στοιχεία του FRA δείχνουν συστηματικά ότι τα περιστατικά διακρίσεων σπανίως τίθενται υπόψη των αρμόδιων αρχών που έχουν συσταθεί για να βοηθήσουν στην εξασφάλιση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλα τα θύματα διακρίσεων σε ισότιμη βάση.

Τα βασικά καθήκοντα των φορέων ισότητας περιλαμβάνουν την παροχή συνδρομής στα θύματα διακρίσεων κατά τη διεκπεραίωση των καταγγελιών τους, την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις διακρίσεις, καθώς και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων. Παρά το ουσιαστικό έργο τους, οι φορείς ισότητας εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις που σχετίζονται με την ανεξαρτησία, τα πεδία αρμοδιότητας και τις εξουσίες τους, καθώς και με την έλλειψη επαρκών ανθρώπινων, οικονομικών και τεχνικών πόρων και την περιορισμένη ικανότητα συμβολής στην ανάπτυξη πολιτικής. Η αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την ισότητα απαιτεί ισχυρές και ανεξάρτητες δομές και μηχανισμούς για την ενίσχυση του σεβασμού της νομοθεσίας, καθώς και για την αύξηση της εμπιστοσύνης του κοινού στους φορείς που είναι επιφορτισμένοι με τη διασφάλιση και την προώθηση της αξίας της ισότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος των αποτελεσματικών φορέων ισότητας είναι ζωτικής σημασίας. Αυτό τονίζεται στις νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής για την ενίσχυση των φορέων ισότητας, οι οποίες αποσκοπούν στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, των πόρων και των εξουσιών τους, ώστε να μπορούν να προστατεύουν τα θύματα και να αποτρέπουν τις διακρίσεις πιο αποτελεσματικά.

ΓΝΩΜΗ 3.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ενθαρρύνονται να συνεχίσουν να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν ειδικά μέτρα (συμπεριλαμβανομένων εθνικών σχεδίων δράσης για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+) για να διασφαλίσουν ότι οι λεσβίες, τα ομοφυλόφιλα, τα αμφιφυλόφιλα, τα τρανς, τα κούιρ, τα ίντερσεξ και τα μη δυαδικά άτομα μπορούν να απολαμβάνουν πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματά τους. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν δεόντως υπόψη τις *κατευθυντήριες γραμμές για στρατηγικές και σχέδια δράσης για την ενίσχυση της ισότητας των ΛΟΑΤΚΙ*, οι οποίες καταρτίστηκαν από την υποομάδα για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ και εγκρίθηκαν από την ομάδα υψηλού επιπέδου για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ποικιλομορφία και την ισότητα.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ενθαρρύνονται να συλλέγουν και να χρησιμοποιούν σε τακτική βάση δεδομένα σχετικά με την ισότητα του SOGIESC για την ανάπτυξη τεκμηριωμένων πολιτικών και νομικών μέτρων αντιμετώπισης.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της ρητορικής μίσους και την αντιμετώπιση των επιβλαβών επιπτώσεων των ομοφοβικών και τρανσφοβικών δηλώσεων που γίνονται σε δημόσιες συζητήσεις, πολιτικές εκστρατείες και μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθώς και στο διαδίκτυο.

Το 2022 ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των τρανς, των κούιρ και των ίντερσεξ+ (ΛΟΑΤΚΙ+) ατόμων με την εισαγωγή νομικών αλλαγών και μέτρων πολιτικής σε τομείς όπως το καθεστώς των οικογενειών του ίδιου φύλου, η υιοθεσία και η γονική ιδιότητα, οι απλουστευμένες διαδικασίες για την αναγνώριση του φύλου βάσει της αυτοδιαθέσης και η πρόληψη και τιμωρία της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους. Σε διάφορα κράτη μέλη, όπου το νομοθετικό πλαίσιο ήταν ανεπαρκές, τα δικαστήρια προετοίμασαν το έδαφος για νομοθετικές εξελίξεις ή διασφάλισαν την ορθή επιβολή τους.

Μερικά κράτη μέλη θέσπισαν νομοθετικά μέτρα και πολιτικές που υπονομεύουν το θεμελιώδες δικαίωμα στην ίση μεταχείριση των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Αυτό έχει από αντίκτυπο στην αύξηση της εχθρότητας και της βίας κατά της κοινότητας των ΛΟΑΔΜ, και στον φόβο μεταξύ αυτών, των οικογενειών τους και άλλων πολιτών που αντιμετωπίζουν καταπίεση για την υποστήριξη της ισότητας. Η ρητορική μίσους συνιστά πολύ ανησυχητικό φαινόμενο καθώς υποκινεί περαιτέρω τις δυσμενείς διακρίσεις. Ταυτόχρονα, η τακτική συλλογή δεδομένων για την ισότητα του γενετήσιου προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης φύλου και των χαρακτηριστικών φύλου (SOGIESC) παραμένει σπάνια στα περισσότερα κράτη μέλη.

Ως «διατομεακές διακρίσεις» νοείται η κατάσταση που προκύπτει όταν πολλοί λόγοι διάκρισης συντρέχουν και διαπλέκονται συνδυαστικά κατά τρόπο ώστε να είναι αδύνατο να διαχωριστούν και προκαλούν συγκεκριμένες μορφές διακρίσεων. Οι επαγγελματίες του κλάδου αναγνωρίζουν ότι η μονοδιάστατη αντιμετώπιση των διακρίσεων παραβλέπει τις διάφορες μορφές διάκρισης που μπορεί να βιώσουν οι άνθρωποι στην καθημερινότητά τους. Ωστόσο, το δίκαιο της ΕΕ δεν προστατεύει ακόμη πλήρως τους πολίτες από διατομεακές διακρίσεις.

Η Equinet έχει επισημάνει την ανάγκη να διευρυνθεί ο κατάλογος των λόγων διακρίσεων ώστε να περιλαμβάνονται η κοινωνική προέλευση και/ή η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η οικογενειακή κατάσταση, η γενετική κληρονομιά, η κατάσταση της υγείας, η εξωτερική εμφάνιση κ.λπ.

ΓΝΩΜΗ 3.4 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να συμπεριλάβουν τις διατομεακές διακρίσεις στην ισχύουσα νομοθεσία.

4

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ, ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

Οι διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, τα εγκλήματα λόγω προκαταλήψεων και η ρατσιστική ρητορική παρέμειναν ευρέως διαδεδομένα το 2022. Τα στοιχεία δείχνουν ενδείξεις συστημικού ρατσισμού, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου. Η επιθετικότητα της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας οδήγησε σε αναδυόμενες περιπτώσεις ρητορικής μίσους και βίαιων επιθέσεων σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέχισε τις διαδικασίες επί παραβάσει κατά 12 κρατών μελών, για μη πλήρη ή ακριβή ενσωμάτωση της απόφασης-πλαίσου για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία στο εθνικό δίκαιο. Ταυτόχρονα, αρκετά κράτη μέλη τροποποίησαν τη νομοθεσία τους για να ποινικοποιήσουν το έγκλημα μίσους και τη ρητορική μίσους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε επίσης τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή και την αποτελεσματική παρακολούθηση της οδηγίας περί φυλετικής ισότητας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να εγκρίνουν εθνικά σχέδια δράσης κατά του ρατσισμού έως το τέλος του 2022, όπως προβλέπεται στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού και στη στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση του αντισιμιτισμού και τη διαφύλαξη της εβραϊκής ζωής. Μόνο τα μισά περίπου από αυτά το έπραξαν. Ορισμένα κράτη μέλη κατέβαλαν στοχευμένες προσπάθειες για να διευκολύνουν την αναφορά ρατσιστικών περιστατικών· ενίσχυσαν την πρόσβαση των θυμάτων στην υποστήριξη, την προστασία και τη δικαιοσύνη.

Στην απόφαση-πλαίσιο για τον ρατσισμό και την ξενοφοβία (2008/913/ΔΕΥ) καθορίζεται κοινή προσέγγιση ποινικού δικαίου για μορφές ρατσισμού και ξενοφοβίας που ισοδυναμούν με ρητορική μίσους και εγκλήματα μίσους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέχισε τις διαδικασίες επί παραβάσει κατά 12 κρατών μελών που δεν είχαν ενσωματώσει πλήρως και σωστά την απόφαση-πλαίσιο στο εθνικό δίκαιο. Ταυτόχρονα, αρκετά κράτη μέλη τροποποίησαν τους ποινικούς κώδικές τους για να ποινικοποιήσουν το έγκλημα μίσους και τη ρητορική μίσους και έλαβαν μέτρα για τη διευκόλυνση της αναφοράς ρατσιστικών περιστατικών.

Ο ρατσισμός συνέχισε να θέτει σοβαρές προκλήσεις στην ΕΕ το 2022. Όπως προκύπτει από επίσημα και ανεπίσημα δεδομένα, τα ρατσιστικά εγκλήματα μίσους και η ρητορική μίσους συνεχίστηκαν. Επιπλέον, διεθνείς και εθνικοί οργανισμοί υπεράσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξέφρασαν ανησυχίες για την αύξηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, συχνά από μέσα ενημέρωσης και από πολιτικά πρόσωπα, με στοχοποίηση εβραίων, μουσουλμάνων, μεταναστών και εθνοτικών μειονοτήτων.

Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής ή φυλής. Ομοίως, στην οδηγία περί φυλετικής ισότητας (2000/43/ΕΚ) απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής κατά την πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην απασχόληση και στις υπηρεσίες, περιλαμβανομένης της στέγασης και της υγειονομικής περίθαλψης. Σύμφωνα με εκθέσεις εθνικών οργανισμών παρακολούθησης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρκετά κράτη μέλη εξακολουθούν να μην εφαρμόζουν πλήρως τις διατάξεις της οδηγίας.

Η Επιτροπή συνέχισε τις διαδικασίες επί παραβάσει κατά τριών κρατών μελών που εφαρμόζουν πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης κατά των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση. Όπως προκύπτει από τα πορίσματα ερευνών και δοκιμών στον τομέα των διακρίσεων, το 2022 οι εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, συνέχισαν να βιώνουν διακρίσεις σε διάφορους τομείς της ζωής.

Ενόψει των επίμονων αποδεικτικών στοιχείων συστημικού ρατσισμού, ευρωπαϊκοί και διεθνείς φορείς ζήτησαν να καταβληθούν στοχευμένες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του ρατσισμού που εκδηλώνεται με ευρύτερα πολιτικά και κοινωνικά μειονεκτήματα για τα άτομα που αποτελούν φυλετική και εθνοτική μειονότητα.

ΓΝΩΜΗ 4.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεταφέρουν πλήρως και ορθά στο εθνικό τους δίκαιο και να εφαρμόζουν τις διατάξεις της απόφασης-πλαισίου του Συμβουλίου για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα διασφαλίζοντας ότι τα ρατσιστικά ή ξενοφοβικά κίνητρα θα λογίζονται ως επιβαρυντική περίπτωση ή, εναλλακτικά, ότι τα δικαστήρια θα λαμβάνουν υπόψη τα κίνητρα αυτά κατά τον καταλογισμό των ποινών.

ΓΝΩΜΗ 4.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να βελτιώσουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα των μέτρων και των θεσμικών τους ρυθμίσεων για την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα, ιδίως όσον αφορά την επιβολή αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων, όπως απαιτείται από την οδηγία για τη φυλετική ισότητα. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εντείνουν τις προσπάθειες για την καταπολέμηση του ρατσισμού σε όλες τις εκδηλώσεις του, συμπεριλαμβανομένου του συστημικού ρατσισμού.

ΓΝΩΜΗ 4.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ παροτρύνονται να εκπονήσουν το συντομότερο δυνατόν ειδικά εθνικά σχέδια δράσης ή στρατηγικές για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, του αντισημιτισμού, της ξενοφοβίας και συναφών εκδηλώσεων μισαλλοδοξίας. Για τη στήριξη και την αποτύπωση των εθνικών προσπαθειών επιτόπου, οι εθνικές πολιτικές θα πρέπει να μετουσιωθούν σε συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι, κατά την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των εθνικών σχεδίων δράσης κατά του ρατσισμού, όλες οι δράσεις θα καθοδηγούνται από συμμετοχική προσέγγιση και θα καταρτίζονται με βάση αξιόπιστα δεδομένα για την ισότητα.

ΓΝΩΜΗ 4.4 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ενθαρρύνονται να αυξήσουν την κατάρτιση των υπαλλήλων επιβολής του νόμου. Θα πρέπει επίσης να αυξήσουν την αξιολόγηση των υφιστάμενων εγγυήσεων κατά του ρατσισμού, μεταξύ άλλων με τη θέσπιση ισχυρών συστημάτων επανεξέτασης των επιδόσεων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι περιπτώσεις αστυνομικής βίας κατά μεταναστών και εθνοτικών μειονοτήτων διερευνώνται ταχέως και ανεξάρτητα και ότι τα θύματα επικουρούνται στην καταγγελία αστυνομικών παραπτωμάτων.

Οι αρχές επιβολής του νόμου θα πρέπει να εκδίδουν ειδικές, πρακτικές και έτοιμες προς χρήση κατευθυντήριες γραμμές για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού από τους αστυνομικούς υπαλλήλους που ασκούν τα καθήκοντά τους. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις τυποποιημένες επιχειρησιακές διαδικασίες και στους κώδικες δεοντολογίας και να κοινοποιούνται συστηματικά στους υπαλλήλους πρώτης γραμμής.

Στο πλαίσιο της Παγκόσμιας διάσκεψης των ΗΕ κατά του ρατσισμού, τα κράτη μέλη ανέλαβαν δεσμεύσεις για την ενίσχυση των προσπαθειών για την καταπολέμηση του ρατσισμού. Είκοσι ένα χρόνια αργότερα, η κατάσταση της εφαρμογής στην ΕΕ είναι ανεπαρκής.

Η έκκληση για έγκριση εθνικών σχεδίων δράσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού έως το τέλος του 2022, όπως προβλέπεται στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού και στη στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού και τη διαφύλαξη της εβραϊκής ζωής, εκπληρώθηκε μόνο κατά το ήμισυ. Έως το τέλος του 2022, περίπου τα μισά κράτη μέλη είχαν θεσπίσει ειδικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού ή ολοκληρωμένα μέτρα, και 15 κράτη μέλη είτε διέθεταν αυτόνομη στρατηγική αντισημιτισμού είτε περιλάμβαναν την καταπολέμηση του αντισημιτισμού σε ευρύτερες στρατηγικές. Σε ορισμένες χώρες, καταβλήθηκαν στοχευμένες προσπάθειες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, αντικατοπτρίζοντας την αυξημένη κατανόηση του γεγονότος ότι ο ρατσισμός θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σε όλα τα επίπεδα και μέσω μιας συντονισμένης και συμμετοχικής προσέγγισης.

Ευρωπαϊκοί και διεθνείς φορείς έχουν ζητήσει την ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση του ρατσισμού στη συμπεριφορά των αρχών επιβολής του νόμου και στην κατάρτιση προφίλ που εισάγει διακρίσεις. Τέτοιες συμπεριφορές αντίκεινται στις αρχές της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων και σε άλλα διεθνή πρότυπα, μεταξύ άλλων στα πρότυπα που περιλαμβάνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας τονίζουν επίσης τη θετική υποχρέωση της αστυνομίας να καταπολεμήσει τον ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις.

Το 2022, περιστατικά αστυνομικής βίας ενδέχεται να ενέπλεκαν φυλετικές και ξενοφοβικές διακρίσεις. Κατά τη διάρκεια του έτους διαπιστώθηκαν επίσης αποδεικτικά στοιχεία παράνομης κατάρτισης προφίλ με βάση τα εθνοτικά χαρακτηριστικά των ατόμων. Τα ρατσιστικά περιστατικά και η παράνομη κατάρτιση προφίλ με βάση τα εθνοτικά χαρακτηριστικά των ατόμων βλάπτουν την εμπιστοσύνη προς τις αρχές και μπορούν να οδηγήσουν σε καταγγελίες εγκλημάτων σε περιορισμένο αριθμό και αντίσταση κατά των δημόσιων αρχών. Τα κράτη μέλη συνέχισαν να επενδύουν στην κατάρτιση των υπαλλήλων επιβολής του νόμου σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την καταπολέμηση του ρατσισμού.

5

ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Έως το 2022, τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ ανέπτυξαν σχέδια δράσης και άρχισαν να εφαρμόζουν τα εθνικά στρατηγικά τους πλαίσια για την επίτευξη των στόχων του στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά για το 2030. Κατά τη διάρκεια του έτους, τα περισσότερα κράτη μέλη κατόρθωσαν επίσης τα εθνικά σχέδια δράσης για την αποτελεσματική εφαρμογή της εγγύησης για τα παιδιά, στα οποία αρκετά κράτη μέλη επικεντρώνονται στην ενίσχυση της εκπαίδευσης και της ένταξης των παιδιών των Ρομά.

Ο FRA παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνας για τους Ρομά που διεξήχθη το 2021. Τα πορίσματά της δείχνουν ελάχιστη ή μηδενική πρόοδο από την τελευταία έρευνα του 2016 όσον αφορά την καταπολέμηση του αντιαθιγγανισμού και την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση και την υγεία.

Το 2022 εξακολουθούσαν να μη γίνονται πλήρως σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα των Ρομά και των Travellers. Ο αντιαθιγγανισμός, οι διακρίσεις, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, καθώς και τα εγκλήματα μίσους και η ρητορική μίσους, εξακολουθούν να πλήττουν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό Ρομά και Travellers σε ολόκληρη την ΕΕ. Τα θανατηφόρα περιστατικά αστυνομικής βίας με θύματα Ρομά το 2022 καταδεικνύουν ότι ο θεσμικός ρατσισμός στις αρχές επιβολής του νόμου πρέπει να αντιμετωπιστεί.

ΓΝΩΜΗ 5.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν επείγοντα μέτρα για να παράσχουν σε όλους τους Ρομά που ζουν σε διαχωρισμένους οικισμούς υπό συνθήκες σοβαρής στέγασσης με πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγασση που είναι προσβάσιμη, οικονομικά προσιτή, περιβαλλοντικά ασφαλή, υγιεινή και χωρίς διαχωρισμούς.

Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να αξιοποιήσουν τα διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1058 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής, ειδικό στόχο (iii) για την προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασσης και κοινωνικές υπηρεσίες.

Τα δεδομένα της έρευνας του FRA για τους Ρομά που δημοσιεύθηκαν το 2022 δείχνουν ότι μεγάλο ποσοστό των Ρομά ζουν σε απαράδεκτες συνθήκες στέγασσης, διαχωρισμένης και χωρίς τις πλέον βασικές υποδομές, συχνά χωρίς πρόσβαση σε καθαρό νερό βρύσης.

Τον Οκτώβριο του 2022, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση των Ρομά που ζουν σε καταυλισμούς σε ολόκληρη την ΕΕ κάλεσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν επείγοντως την κατάσταση των Ρομά που ζουν σε καταυλισμούς με ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό τρόπο, με κατάλληλες βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες πολιτικές που υποστηρίζονται από επαρκή ενωσιακή και εθνική χρηματοδότηση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνει επίσης στο εν λόγω ψήφισμα ότι τέτοιες καταστροφικές συνθήκες, καθώς και οι αρνητικές ψυχολογικές και κοινωνιολογικές επιπτώσεις του διαχωρισμού, δεν επηρεάζουν μόνο τα άτομα που ζουν στους καταυλισμούς, αλλά έχουν επίσης αντίκτυπο στην ευρύτερη κοινότητα.

ΓΝΩΜΗ 5.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν πλατφόρμες και να αναπτύξουν ικανότητες μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών των Ρομά, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των παιδιών και των νέων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν ελπιδοφόρες πρακτικές σε άλλες χώρες της ΕΕ και να αξιοποιήσουν πλήρως τα κονδύλια της ΕΕ για τη δημιουργία πλατφορμών συνεργασίας με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τοπικούς και περιφερειακούς ενδιαφερόμενους φορείς κατά την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την επανεξέταση των εθνικών σχεδίων δράσης και στρατηγικών.

Η σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ του 2021 για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά (2021/C 93/01) τονίζει την ανάγκη να εντείνουν τα κράτη μέλη την ουσιαστική συμμετοχή και διαβούλευση των Ρομά. Το «Roma Civil Monitor» του 2022 αναγνώρισε ότι η ένταξη και η ποιότητα της συμμετοχής των Ρομά και των ΜΚΟ στην προετοιμασία των εθνικών στρατηγικών πλαισίων για τους Ρομά και των εθνικών σχεδίων δράσης έχει βελτιωθεί σε σύγκριση με το παρελθόν. Ωστόσο, σε αρκετά κράτη μέλη απουσιάζει εντελώς η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ενώ λίγα μόνο κράτη μέλη έχουν ξεκινήσει τη δημιουργία βιώσιμων και ευρέως αντιπροσωπευτικών πλατφορμών για τους Ρομά και την ανάπτυξη ικανοτήτων μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών των Ρομά, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα.

Η σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ του 2021 σχετικά με την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά (2021/C 93/01) καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να παρακολουθούν και να αξιολογούν την υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών πλαισίων. Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού καλεί τα κράτη μέλη, με πλήρη σεβασμό των εθνικών τους πλαισίων, να προχωρήσουν προς τη συλλογή και χρήση δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, προκειμένου να καταγραφούν τόσο οι υποκειμενικές εμπειρίες διακρίσεων και θυματοποίησης όσο και οι συστημικές πιυχές του ρατσισμού και των διακρίσεων.

Ωστόσο, τα διαθέσιμα δεδομένα για την ισότητα είναι αποσπασματικά και δεν είναι εναρμονισμένα μεταξύ των χωρών, των πηγών δεδομένων και των φορέων συλλογής δεδομένων. Το εν λόγω γεγονός παρατηρείται επίσης στην έλλειψη δεδομένων σχετικά με τους Ρομά που προσπαθούν να διαφύγουν από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Το 2022, αρκετά κράτη μέλη ενέτειναν την ανάπτυξη νέων συλλογών δεδομένων ή τη βελτίωση των δεδομένων που συλλέγονται μέσω των εθνικών απογραφών ώστε να περιλαμβάνουν χαρακτηριστικά ισότητας.

Ορισμένα κράτη μέλη ανέθεσαν σε νέους ή υφιστάμενους φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων τη συλλογή δεδομένων και την τεκμηρίωση περιστατικών αντιαθιγγανισμού. Ωστόσο, δεν είναι ακόμη όλες οι προσπάθειες συλλογής δεδομένων σύμφωνες με τις αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων και τις συστάσεις της ομάδας υψηλού επιπέδου της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ποικιλομορφία και την ισότητα που περιγράφονται στο σημείωμα καθοδήγησης της ΕΕ σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή.

Στο άρθρο 14 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (στο εξής: ο Χάρτης) κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ένας από τους τέσσερις τομεακούς στόχους του στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για τους Ρομά είναι ότι τα παιδιά ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αυτό συνάδει επίσης με την οδηγία περί φυλετικής ισότητας.

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη φροντίδα, η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να παράσχουν ίσες ευκαιρίες για τα παιδιά των Ρομά. Το ίδιο έπραξε και το Συμβούλιο στη σύστασή του για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

Το εκπαιδευτικό χάσμα μεταξύ των παιδιών Ρομά και των παιδιών από τον γενικό πληθυσμό παραμένει σημαντικό, με υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου μετά την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως προκύπτει από την έρευνα του FRA για τους Ρομά του 2021. Ο διαχωρισμός στην εκπαίδευση έχει μάλιστα αυξηθεί από το 2016.

ΓΝΩΜΗ 5.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσουν να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλίσουν αποτελεσματική παρακολούθηση μέσω της τακτικής συλλογής και χρήσης δεδομένων για την ισότητα. Οι εν λόγω προσπάθειες θα πρέπει να παρακολουθούν τη χρήση των κονδυλίων, καθώς και τα μέτρα και τα προγράμματα για την επίτευξη των στόχων για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά για το 2030.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διασφαλίζουν ότι η συλλογή δεδομένων τους, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών απογραφών, συμμορφώνεται με την προσέγγιση των δεδομένων με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων για την ισότητα με βάση τη φυλετική ή την εθνοτική καταγωγή.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνουν και να προωθούν ενεργά τη συνεργασία μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, της ακαδημαϊκής κοινότητας, των φορέων ισότητας και των στατιστικών υπηρεσιών για τη διευκόλυνση της υποβολής εκθέσεων και της τακτικής παρακολούθησης των διακρίσεων, του αντιαθιγγανισμού και των εγκλημάτων μίσους.

ΓΝΩΜΗ 5.4 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να τερματίσουν κάθε διαχωρισμό των Ρομά στην εκπαίδευση και να συλλέξουν αποδεικτικά στοιχεία για την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας περί φυλετικής ισότητας.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα και να αξιοποιήσουν τα εθνικά και ενωσιακά κονδύλια για την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης και περισσότερων ευκαιριών κατάρτισης για τα παιδιά των Ρομά, με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών των Ρομά στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των εθνικών τους μέτρων.

ΓΝΩΜΗ 5.5 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των Ρομά. Αυτό απαιτεί στοχευμένα μέτρα που θα συνδυάζουν την αμειβόμενη απασχόληση και την κατανομή των κοινωνικών μεταβιβάσεων για την επίτευξη του στόχου για τη γεφύρωση του χάσματος της φτώχειας μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού για το 2030, όπως απαιτείται από το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τους Ρομά.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν ειδικά το θέμα των παιδιών των Ρομά στα εθνικά τους σχέδια δράσης έως το 2030 για την εγγύηση της ΕΕ για τα παιδιά. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να λάβουν υπόψη τα πορίσματα και τις συστάσεις των ειδικών ανά χώρα μελετών που εκπονήθηκαν από το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Τα κράτη μέλη, σε στενή συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις κοινότητες των Ρομά, θα πρέπει να προσδιορίσουν, να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά μέτρα για την προσέλκυση γυναικών Ρομά στην αγορά εργασίας, προκειμένου να ενισχύσουν την οικονομική τους ανεξαρτησία και να τις προστατεύσουν από τη φτώχεια.

Η μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και η γεφύρωση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος αποτελούν έναν από τους τρεις οριζόντιους στόχους του στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για τους Ρομά. Η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά είναι η εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ για να διασφαλιστεί ότι κάθε παιδί στην Ευρώπη που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έχει πρόσβαση στα πιο βασικά δικαιώματα, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση. Προσδιορίζει τα παιδιά Ρομά ως ιδιαίτερα μειονεκτούντα και καλεί τα κράτη μέλη να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιούλιο του 2022 ζητεί τον τερματισμό της φτώχειας των γυναικών και χαρακτηρίζει τις γυναίκες Ρομά ως ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα. Πρωταρχικός στόχος της ΕΕ στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων είναι η μείωση κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό πρέπει να διασφαλίζεται για όλους μέσω μισθών διαβίωσης και επαρκών παροχών ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος για όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους.

Το 2021, τέσσερις στους πέντε (80 %) Ρομά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών τους, εξακολουθούν να ζουν σε νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και σοβαρής υλικής στέρησης (48 %), όπως προκύπτει από τα πιο πρόσφατα στοιχεία του FRA από 10 κράτη μέλη της ΕΕ. Οι εθνικές στρατηγικές και τα σχέδια δράσης για τους Ρομά δεν αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό τη φτώχεια και την κοινωνική προστασία, καταλήγει το «Roma Civil Monitor» για το 2022.

6

ΑΣΥΛΟ, ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Η έναρξη του ρωσικού επιθετικού πολέμου κατά της Ουκρανίας είχε ως αποτέλεσμα την καταγραφή περίπου 4 εκατομμυρίων εκτοπισθέντων σε ολόκληρη την ΕΕ, όπως περιγράφεται στο ειδικό κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης. Ταυτόχρονα, η αυξημένη παγκόσμια κινητικότητα μετά την πανδημία COVID-19 οδήγησε σε αύξηση των παράτυπων διελεύσεων των συνόρων στην ΕΕ.

Έχουν αναφερθεί σοβαρές και συνεχείς παραβιάσεις δικαιωμάτων σε διάφορα σημεία κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Σε συνδυασμό με την έλλειψη έγκαιρων και αποτελεσματικών ερευνών, θέτουν σοβαρές προκλήσεις για το κράτος δικαίου. Οι παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα επιδεινώθηκαν και η ατιμωρησία για παράνομη δράση συνεχίζεται καθώς οι παραβιάσεις δεν αντιμετωπίζονται.

Αυξάνεται η πίεση που ασκείται στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών από τις κρατικές αρχές και άλλους φορείς που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων στα σύνορα. Οι κανόνες της ΕΕ για τη μεταρρύθμιση των πολιτικών ασύλου παραμένουν σε εκκρεμότητα με τον συννομοθέτη της ΕΕ. Ο μηχανισμός για την εποπτεία της εφαρμογής των κανόνων Σένγκεν αναθεωρείται, με μεγαλύτερη προσοχή στα θεμελιώδη δικαιώματα. Οι νομικές πράξεις για τη δημιουργία συστημάτων τεχνολογίας πληροφοριών στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης περιλαμβάνουν διάφορες εγγυήσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων· τώρα η κύρια πρόκληση είναι η εφαρμογή τους στην πράξη.

Για τους υπόλοιπους πρόσφυγες εκτός από εκείνους που προσπαθούν να διαφύγουν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, οι νόμιμες οδοί για την εξεύρεση ασφαλούς μέρους στην ΕΕ παραμένουν περιορισμένες. Στο πλαίσιο των αυξανόμενων αναγκαστικών εκτοπίσεων πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο, κάποιιοι προσπαθούν να βρουν ασφαλές μέρος ερχόμενοι παράτυπα. Όταν διασχίζουν ή προσπαθούν να διασχίσουν παράνομα τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, αντιμετωπίζουν παραβιάσεις δικαιωμάτων σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ.

Οι εν λόγω παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι σοβαρές, επαναλαμβανόμενες και διαδεδομένες. Πολλές καταγγελίες αφορούν συμπεριφορές αξιωματούχων που ενδέχεται να συνιστούν σοβαρά εγκλήματα σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης επιλαμβάνονται λίγων υποθέσεων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια αίσθηση ατιμωρησίας.

Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί βασική συνιστώσα της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής για τα θεμελιώδη δικαιώματα και διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών. Οι συγκρούσεις μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων, αφενός, και των κρατικών αρχών και των μη κρατικών φορέων, αφετέρου, αυξάνονται.

ΓΝΩΜΗ 6.1 ΤΟΥ FRA

Οι ετήσιες εκθέσεις του Συμβουλίου Σένγκεν και της Επιτροπής για την κατάσταση του Σένγκεν θα πρέπει να αφιερώνουν ένα σημείο ή έναν τίτλο της ημερήσιας διάταξης στην κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να θεσπίσουν ή να ενισχύσουν εθνικούς μηχανισμούς για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα στα σύνορα τους, με βάση την εμπειρογνομosύνη του FRA.

ΓΝΩΜΗ 6.2 ΤΟΥ FRA

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες για την ενσωμάτωση της συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα μέσω των αξιολογήσεων Σένγκεν. Κατά την επανεξέταση των εθνικών προγραμμάτων των κρατών μελών της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εφαρμόζει όλες τις εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι ενσωματωμένες στις νομικές πράξεις της ΕΕ για τη σύσταση του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και του Μέσου για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων στο πλαίσιο του Ταμείου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων.

Το παράγωγο δικαίο της ΕΕ στον τομέα του ασύλου, των συνόρων και της μετανάστευσης περιλαμβάνει σημαντικές εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Το 2022 δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην εφαρμογή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναθεώρηση του μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης Σένγκεν. Το ίδιο ισχύει και για τις διαδικασίες λήψης κονδυλίων της ΕΕ. Οι επαγγελματίες εξακολουθούν να μην γνωρίζουν επαρκώς, να μην ενσωματώνουν και να μην ενεργούν σχετικά με τις εν λόγω εγγυήσεις.

ΓΝΩΜΗ 6.3 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο θέσπισης μηχανισμού ανεξάρτητης επανεξέτασης των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας. Ένας τέτοιος μηχανισμός θα διασφαλίζει τη συνεχή, ανεξάρτητη και εξειδικευμένη επανεξέταση του αντικτύπου των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στα θεμελιώδη δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των ανθρώπων. Η εμπειρία του Independent Reviewer of Terrorism Legislation in the United Kingdom (ανεξάρτητου ελεγκτή της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου) θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πηγή έμπνευσης για έναν ισχυρό και βιώσιμο μηχανισμό, ανεξάρτητο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από τους οργανισμούς της ΕΕ που συμμετέχουν στη διαχείριση ή την υποστήριξη της λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων ΤΠ.

Συνεχίστηκαν οι εργασίες σε επίπεδο ΕΕ για τα συστήματα τεχνολογίας πληροφοριών (ΤΠ) μεγάλης κλίμακας, με σκοπό τη διευκόλυνση της διαχείρισης των συνόρων, την υποστήριξη των διαδικασιών ασύλου και τον μετριασμό των κινδύνων για την εσωτερική ασφάλεια. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένων των βιομετρικών δεδομένων, που αφορούν σχεδόν όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν ή ταξιδεύουν στην ΕΕ θα υποβάλλονται σε επεξεργασία μέσω έξι συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας της ΕΕ.

Πολυάριθμες εγγυήσεις που είναι ενσωματωμένες στο δικαίο της ΕΕ αποσκοπούν στον μετριασμό των κινδύνων παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται επαρκώς. Ωστόσο, τα συστήματα ΤΠ της ΕΕ μόλις τώρα τίθενται σε λειτουργία, και εξακολουθούμε να ανακαλύπτουμε τον τρόπο με τον οποίο διάφορες πτυχές λειτουργούν από κοινού. Ως εκ τούτου, ο δυνητικά τεράστιος αντίκτυπός τους στα θεμελιώδη δικαιώματα παραμένει εν μέρει άγνωστος.

7

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Από τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (TN) έως τον έλεγχο του επιγραμμικού περιεχομένου, τη διατήρηση δεδομένων, τις τεχνολογίες αναγνώρισης προσώπων και την πρόσβαση σε/χρήση ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές έρευνες, το 2022 συνέχισε να θέτει ένα επαναλαμβανόμενο ερώτημα. Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλα τα διαθέσιμα δεδομένα στον μέγιστο δυνατό βαθμό, τηρώντας παράλληλα τις εγγυήσεις προστασίας των δεδομένων και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων;

Οι συζητήσεις σχετικά με τις κατάλληλες εγγυήσεις για τις πολλές χρήσεις της TN εντάθηκαν σε επίπεδο ΕΕ. Μεγαλύτερη προσοχή δόθηκε στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Τόσο οι διεθνείς οργανισμοί όσο και οι εθνικές κυβερνήσεις συζήτησαν σε ποιον βαθμό οι αστυνομικές και δικαστικές αρχές μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Εντατικοποιήθηκαν οι πρωτοβουλίες που επιτρέπουν τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών επιτήρησης και την πρόσβαση σε δεδομένα για λόγους ασφάλειας. Παράλληλα, το ίδιο συνέβη και με τις σχετικές ανησυχίες των δικαστηρίων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των δημόσιων αρχών.

Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη σημείωσαν σταθερή πρόοδο το 2022. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατατέθηκε μεγάλος αριθμός προτεινόμενων τροπολογιών και το Συμβούλιο ενέκρινε την κοινή του προσέγγιση τον Δεκέμβριο. Και οι δύο συννομοθέτες επέδειξαν την τάση να εισαγάγουν ισχυρότερες εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα στο προτεινόμενο κείμενο. Ωστόσο, οι εγγυήσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα μπορούσαν να ενισχυθούν περαιτέρω, για παράδειγμα στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης της συμμόρφωσης (προτεινόμενο άρθρο 43 και παράρτημα VII).

Οι συζητήσεις σχετικά με τον ορισμό της TN συνεχίζονται, με ορισμένες τάσεις για σημαντικό περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της. Κάτι τέτοιο θα άφηνε εκτός του πλαισίου του προτεινόμενου νόμου ορισμένες εφαρμογές και χρήσεις TN που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Παράλληλα με τις εν λόγω νομοθετικές προσπάθειες σε επίπεδο ΕΕ, ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν συγκεκριμένα μέτρα το 2022 για να διασφαλίσουν την ασφαλή και συμμορφούμενη με τα θεμελιώδη δικαιώματα χρήση της TN σε εθνικό επίπεδο, όπως η θέσπιση ειδικού εποπτικού φορέα για την TN ή η διενέργεια εκτίμησης επιπτώσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα για την TN.

ΓΝΩΜΗ 7.1 ΤΟΥ FRA

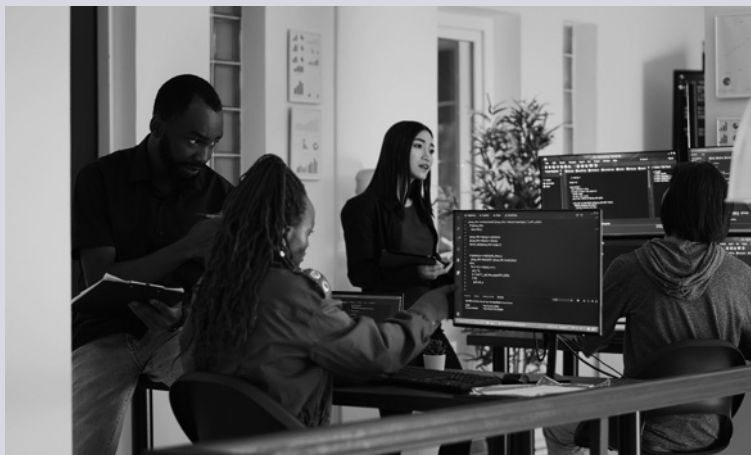
Οι συννομοθέτες της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν την κατάλληλη αναφορά στις εγγυήσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην πρόταση πράξης για την TN. Ο γενικός ορισμός της TN θα πρέπει να αποφεύγει τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της, καθώς αυτό μπορεί να περιορίσει αδικαιολόγητα το πεδίο προστασίας της πράξης. Οι υφιστάμενοι νόμοι, όπως οι νόμοι για την προστασία των δεδομένων και την απαγόρευση των διακρίσεων, θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που θέτει η χρήση της TN, καθώς οι εν λόγω νόμοι εφαρμόζονται τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου.

ΓΝΩΜΗ 7.2 ΤΟΥ FRA

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίσει στις εκτελεστικές κατευθυντήριες γραμμές της ότι οι πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών ερμηνεύουν και εφαρμόζουν τις υποχρεώσεις που ορίζονται στην DSA κατά τρόπο που συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα, για παράδειγμα σε σχέση με τον κίνδυνο υπερβολικής αφαίρεσης και την ελευθερία της έκφρασης.

Η πράξη-ορόσημο για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA) θεσπίστηκε το 2022. Το εν λόγω γεγονός σηματοδότησε ένα σημαντικό βήμα προς ένα ασφαλέστερο επιγραμμικό περιβάλλον στο οποίο προστατεύονται καλύτερα τα θεμελιώδη δικαιώματα των χρηστών. Ταυτόχρονα, ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) έχουν εκφράσει ανησυχίες σχετικά με το περιθώριο που αφήνει στους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών να την εφαρμόσουν με τρόπους που ενδέχεται να είναι επιζήμιοι για τα θεμελιώδη δικαιώματα, κυρίως την ελευθερία έκφρασης, με επιφυλακτικότητα και υπερβολική αφαίρεση περιεχομένου για την αποφυγή αρνητικών κυρώσεων.

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις που αποσκοπούν στην αύξηση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Απαιτεί από τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες να αξιολογούν τακτικά τους κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα και να θεσπίζουν μέτρα μετριασμού. Παρέχει επίσης καλύτερη πρόσβαση στα δεδομένα που κατέχουν ή παράγουν οι ψηφιακές πλατφόρμες. Αυτό θα επιτρέπει σε εποπτικά όργανα και ανεξάρτητους, ελεγμένους ερευνητές να αξιολογούν τους κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα.

ΓΝΩΜΗ 7.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εναρμονίσουν τη νομοθεσία τους για τη διατήρηση δεδομένων με τη νομολογία του ΔΕΕ για να αποφεύγουν τη γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση δεδομένων από τους παρόχους υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το εθνικό δίκαιο συμπεριλαμβάνει αυστηρούς ελέγχους αναλογικότητας, καθώς και τις δέουσες διαδικαστικές εγγυήσεις για την αποτελεσματική διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το 2022, οι εθνικές κυβερνήσεις εργάστηκαν πάνω σε νομικές πρωτοβουλίες με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης των αρχών επιβολής του νόμου σε δεδομένα για τον εντοπισμό και τη διερεύνηση εγκληματικών δραστηριοτήτων. Η οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων ακυρώθηκε το 2014, και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) έχει έκτοτε επιβεβαιώσει σε διάφορες αποφάσεις τον παράνομο χαρακτήρα της γενικής και αδιάκριτης διατήρησης δεδομένων. Ωστόσο, αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ εξακολουθούν να προτείνουν μεταρρυθμίσεις της νομοθεσίας τους ώστε να καταστεί δυνατή η διατήρηση δεδομένων σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΕ. Οι διατάξεις σχεδίων ή ψηφισθέντων νόμων που δεν συμμορφώνονταν με τις απαιτήσεις του ΔΕΕ οδήγησαν σε καταγγελίες από ορισμένες ΟΚΠ και δημόσιες αρχές σε διάφορα κράτη μέλη.

Το 2022, οι κυβερνήσεις και οι αρχές επιβολής του νόμου εξακολούθησαν να ενδιαφέρονται για τη χρήση τεχνολογιών για σκοπούς παρακολούθησης και την πρόσβαση σε δεδομένα που μπορούν να εντοπίζουν εγκληματικές δραστηριότητες και απειλές κατά της ασφάλειας. Παρότι διαφέρουν ως προς το πλαίσιο και τη φύση, οι εν λόγω τεχνολογίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν σοβαρά τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων.

Από τη μία πλευρά, οι αποκαλύψεις της πρωτοβουλίας Pegasus επεσήμαναν ότι ορισμένες δημόσιες αρχές και κυβερνήσεις μπορούν να χρησιμοποιούν μη στοχευμένο και ευρέως χρησιμοποιούμενο κατασκοπευτικό λογισμικό. Από την άλλη πλευρά, το σταθερό ενδιαφέρον των κυβερνήσεων και των αρχών επιβολής του νόμου για τη διεύρυνση και τη νομιμοποίηση των τεχνολογιών παρακολούθησης που βασίζονται στην ευρεία συλλογή ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (όπως η αναγνώριση προσώπου) αποτελεί πηγή ανησυχίας για τους δημόσιους φορείς και τις ΟΚΠ όσον αφορά τη νομιμότητα, την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα των εν λόγω τεχνολογιών. Σε αρκετά κράτη μέλη, οι ΟΚΠ, οι δημόσιες αρχές και τα δικαστήρια επέστησαν την προσοχή στους κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα που συνδέονται με τις προηγμένες τεχνολογίες παρακολούθησης, και ιδίως με τη χρήση καμερών παρακολούθησης σε δημόσιους χώρους.

ΓΝΩΜΗ 7.4 ΤΟΥ FRA

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τυχόν νέες νομικές πρωτοβουλίες οι οποίες προτείνονται για την πρόληψη της ασφάλειας των ατόμων μέσω τεχνολογιών παρακολούθησης σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ειδικότερα, οι νόμοι που θεσπίζονται για τη χρήση βιομετρικών δεδομένων ή τεχνολογιών αναγνώρισης προσώπου θα πρέπει να διασφαλίζουν την εφαρμογή κατάλληλων εγγυήσεων για την προστασία των δικαιωμάτων στην προστασία των δεδομένων και στην ιδιωτική ζωή.

Τα εν λόγω μέτρα διασφάλισης θα πρέπει να προβλέπονται από τον νόμο, να είναι αναγκαία και αναλογικά. Οι ανεξάρτητοι μηχανισμοί εποπτείας θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η εφαρμογή των εν λόγω μέτρων ελέγχεται τακτικά. Τα άτομα θα πρέπει να είναι σε θέση να υποβάλλουν καταγγελίες για τα εν λόγω μέτρα όταν δεν συμμορφώνονται με τα θεμελιώδη δικαιώματα και να έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας.

8

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξακολούθησε να αυξάνεται το 2022. Το υψηλό ενεργειακό κόστος και η αύξηση του πληθωρισμού δημιούργησαν πρόσθετες επιβαρύνσεις στα νοικοκυριά στα οποία οι οικογένειες με παιδιά δυσκολεύονται να καλύψουν βασικές ανάγκες. Τα κράτη μέλη της ΕΕ προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, μεταξύ άλλων μέσω της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

Παράλληλα με την άφιξη παιδιών που εγκαταλείπουν την Ουκρανία, συνεχίστηκε η αύξηση της άφιξης και άλλων παιδιών εκτός ΕΕ που αναζητούν άσυλο. Ως εκ τούτου, αρκετά κράτη μέλη δυσκολεύτηκαν να παράσχουν βασικές συνθήκες υποδοχής και ορισμένα συνέχισαν να κρατούν παιδιά στο πλαίσιο της μετανάστευσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε διάφορες νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη έχουν λάβει πολυάριθμα νομοθετικά μέτρα για την προστασία των παιδιών που εμπλέκονται στα συστήματα δικαιοσύνης ως θύματα, ως μάρτυρες ή όταν έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο.

ΓΝΩΜΗ 8.1 ΤΟΥ FRA

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να καθοδηγεί και να στηρίζει τα κράτη μέλη της ΕΕ κατά την εφαρμογή των εθνικών σχεδίων τους για την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει χρηματοδότηση της ΕΕ, όπως το ΕΚΤ+, τεχνική βοήθεια και ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Η εφαρμογή των εθνικών σχεδίων θα πρέπει να ελέγχεται μέσω του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τα σχετικά αποτελέσματα της παρακολούθησης θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσουν και να εντείνουν, όποτε είναι αναγκαίο, τις εν εξελίξει πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης και του υψηλού πληθωρισμού στα φτωχά νοικοκυριά, με ιδιαίτερη έμφαση στα πιο ευάλωτα άτομα, όπως εκείνα που ανήκουν σε μονογονεϊκές οικογένειες, σε οικογένειες Ρομά και σε οικογένειες μεταναστών. Τα προσωρινά μέτρα, εάν είναι επιτυχή, θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στις κοινωνικές πολιτικές, μεταξύ άλλων κατά την εφαρμογή των εθνικών σχεδίων της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

Σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ (24,4 %). Στο παρελθόν είχε σημειωθεί πτωχική τάση, καθώς το 22,2 % των παιδιών αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού το 2019, αλλά η πανδημία COVID-19 διατάραξε το γεγονός αυτό. Τα σταθερά υψηλά ποσοστά παιδικής φτώχειας σχετίζονται με τις υποχρεώσεις των κρατών μελών της ΕΕ να διασφαλίζουν τα δικαιώματα και την καλή διαβίωση των παιδιών (άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση) και τους στόχους κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ (άρθρο 151 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Η εφαρμογή της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά ξεκίνησε το 2022. Όλα τα κράτη μέλη διόρισαν εθνικούς συντονιστές και 18 κράτη μέλη ανέπτυξαν εθνικά σχέδια δράσης. Οι εθνικοί συντονιστές διαθέτουν διάφορα επίπεδα εξουσίας στο πλαίσιο των εθνικών διοικήσεων. Επιπλέον, τα σχέδια δράσης διαφέρουν ως προς τη φύση και το περιεχόμενο, αλλά πολλά κράτη μέλη έχουν διαθέσει τουλάχιστον το 5 % της χρηματοδότησής τους από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2022, οκτώ κράτη μέλη έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

Η ενεργειακή κρίση και τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού το 2022 αύξησαν τον αριθμό των παιδιών που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά. Αρκετά κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα κοινωνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της κατάστασης, όπως η αύξηση των επιδομάτων τέκνων, η παροχή εφάπαξ πληρωμών ή η παροχή βοήθειας για την κάλυψη των λογαριασμών θέρμανσης.

Παιδιά μετανάστες και αιτούντες άσυλο συνέχισαν να φθάνουν στην Ευρώπη, συχνά υπό επικίνδυνες συνθήκες. Ο αριθμός των παιδιών που υπέβαλαν αίτηση ασύλου αυξήθηκε σημαντικά το 2022, με συνολικά 222 100 παιδιά, εκ των οποίων 39 520 αφίχθηκαν ασυνόδευτα. Τα παιδιά των μεταναστών δικαιούνται προστασία βάσει της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλης νομοθεσίας της ΕΕ, όπως η οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής.

Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετώπισαν δυσκολίες στην παροχή κατάλληλων συνθηκών υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, όπως απαιτείται από την οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής. Ορισμένες χώρες κρατούσαν παιδιά που ταξιδεύουν με τις οικογένειές τους ή ασυνόδευτα παιδιά, κυρίως στο πλαίσιο της επιστροφής ή για σκοπούς εξακρίβωσης ταυτότητας και υπολογισμού της ηλικίας. Ευρωπαϊκοί και διεθνείς οργανισμοί εξέφρασαν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τις κακές συνθήκες υποδοχής στην ΕΕ. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο αύξησε την επιχειρησιακή του υποστήριξη προς τα κράτη μέλη.

Το 2022, 18 κράτη μέλη συμφώνησαν σε έναν εθελοντικό μηχανισμό αλληλεγγύης για τη στήριξη της μετεγκατάστασης των αιτούντων άσυλο στη Μεσόγειο και κατά μήκος της οδού του Ατλαντικού. Από την έναρξη των μετεγκαταστάσεων το 2020 έως τον Δεκέμβριο του 2022, περίπου 5 040 άτομα, μεταξύ των οποίων 1 021 παιδιά που ταξίδευσαν με τις οικογένειές τους και 1 313 ασυνόδευτα παιδιά, μετεγκαταστάθηκαν από την Ελλάδα.

Σύμφωνα με έρευνα του FRA, η επιτροπεία ασυνόδευτων παιδιών, βασική διασφάλιση στην οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής (άρθρο 24) και στην οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου (άρθρο 25), έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια μέσω των εθνικών νομοθετικών εξελίξεων. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες προκλήσεις: το πεδίο αρμοδιότητας του νόμιμου επιτρόπου περιορίζεται συχνά στη νομική εκπροσώπηση, ο διορισμός νόμιμου επιτρόπου μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από έναν μήνα, οι νόμιμοι επιτρόποι ενδέχεται να έχουν αναλάβει μεγάλο αριθμό παιδιών και δεν υπάρχει επαρκής κατάρτιση για τους νεοδιορισθέντες νόμιμους επιτρόπους.

ΓΝΩΜΗ 8.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διαθέσουν επαρκείς ενωσιακούς και εθνικούς πόρους για τη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών αιτούντων άσυλο και των παιδιών μεταναστών, είτε ταξιδεύουν με τις οικογένειές τους είτε είναι ασυνόδευτα. Η διάθεση επαρκών πόρων θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι συνθήκες υποδοχής τηρούν τα ελάχιστα πρότυπα που ορίζονται στην οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, ιδίως όσον αφορά την παροχή κατάλληλης στέγασης, και την αποφυγή της κράτησης μέσω της εφαρμογής εναλλακτικών λύσεων αντί της κράτησης. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τον ταχύ διορισμό καταρτισμένων και με επαρκείς πόρους νόμιμων επιτρόπων για κάθε παιδί που φθάνει ασυνόδευτο στην ΕΕ και να διασφαλίσουν ότι φοιτά στο σχολείο.

ΓΝΩΜΗ 8.3 ΤΟΥ FRA

Οι συννομοθέτες της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα υφιστάμενα δικαιώματα και οι διαδικαστικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι θύματα εγκληματικών πράξεων που καλύπτονται ήδη από την οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων, την οδηγία για την εμπορία ανθρώπων και την οδηγία για τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών ενισχύονται μέσω των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και πέραν αυτών.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά που βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο έχουν πρόσβαση σε δίκαιη δίκη με όλες τις εγγυήσεις που προβλέπονται στην οδηγία σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις. Στο εν λόγω πλαίσιο περιλαμβάνεται η παροχή υποχρεωτικής διεπιστημονικής κατάρτισης σε όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες του νομικού και κοινωνικού τομέα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θεσπίσει διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες που θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα δικαιώματα των παιδιών που εμπλέκονται στα συστήματα δικαιοσύνης ως θύματα ή μάρτυρες εγκλημάτων: νέοι κανόνες για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών στο διαδίκτυο, νέα οδηγία για την ενδοοικογενειακή βία και αναθεωρημένη οδηγία για την εμπορία ανθρώπων. Αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ θέσπισαν νέα νομοθεσία στον τομέα των παιδιών-θυμάτων, εστιάζοντας στην αντιμετώπιση σεξουαλικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αδικημάτων στο διαδίκτυο, στη βελτίωση των διαδικαστικών εγγυήσεων και στην κατάργηση των προθεσμιών παραγραφής.

Το άρθρο 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει σημαντικές εγγυήσεις για το τεκμήριο αθωότητας και τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Το άρθρο 24 απαιτεί πρωταρχική σημασία να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

Η οδηγία σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις θεσπίζει διάφορες εγγυήσεις για τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Η έρευνα του FRA σχετικά με την πρακτική εφαρμογή του επισημαίνει ορισμένες προκλήσεις, όπως η έλλειψη πληροφοριών κατάλληλων για παιδιά, οι αδυναμίες στην εφαρμογή των ατομικών αξιολογήσεων, η διαρροή ιδιωτικών πληροφοριών στα μέσα ενημέρωσης και οι αναφορές αστυνομικής κακομεταχείρισης ή βίαιης συμπεριφοράς. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι η κατάρτιση είναι διαθέσιμη σε ορισμένο βαθμό, αλλά μόνο σε εθελοντική βάση.

9

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Το 2022, σημειώθηκε κάποια βελτίωση στον τομέα των δικαιωμάτων των θυμάτων, ιδίως όσον αφορά την προστασία των θυμάτων με ειδικές ανάγκες. Σημαντικές νομοθετικές εξελίξεις και εξελίξεις πολιτικής σημειώθηκαν στον τομέα των γυναικών ως θύματα έμφυλης βίας, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Αυτό περιλάμβανε τη δημοσίευση πρότασης της ΕΕ για νέα οδηγία σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.

Εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με το κράτος δικαίου και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την πρώτη του απόφαση σχετικά με τον γενικό μηχανισμό αιρεσιμότητας. Ο εν λόγω μηχανισμός είναι ένα γενικό καθεστώς αιρεσιμότητας που προστατεύει τον προϋπολογισμό της ΕΕ σε περίπτωση παραβίασης, από τα κράτη μέλη, των αρχών του κράτους δικαίου που σχετίζονται με την εκτέλεση του προϋπολογισμού της ΕΕ. Η απόφαση επιβεβαίωσε τη συμμόρφωση του μηχανισμού με το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ.

Το άρθρο 22 της οδηγίας της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων και οι σχετικές αιτιολογικές σκέψεις προβλέπουν το δικαίωμα του θύματος στην ατομική αξιολόγηση αναγκών. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αξιολογούν ατομικά τις ειδικές ανάγκες προστασίας των θυμάτων και να καθορίζουν κατά πόσον και σε ποιο βαθμό θα επωφελούνταν από ειδικά μέτρα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.

Το 2022, ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν πρακτικά μέτρα για να διευκολύνουν τον εντοπισμό των θυμάτων με ειδικές ανάγκες. Τα εν λόγω μέτρα περιλάμβαναν καθοδήγηση σχετικά με τη μεταχείριση διαφόρων ομάδων ευάλωτων θυμάτων και μια ενημερωτική εκστρατεία επικεντρωμένη σε συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων.

Ωστόσο, οι προκλήσεις εξακολουθούν να υπάρχουν. Η αξιολόγηση της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντόπισε αρκετές ελλείψεις όσον αφορά την προστασία των ατομικών αναγκών των θυμάτων. Οι εν λόγω ελλείψεις επηρέασαν την ποιότητα της μεταχείρισης των θυμάτων μετά από εγκληματική πράξη και κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Η αξιολόγηση της Επιτροπής συνδέει τις εν λόγω ελλείψεις με την έλλειψη γνώσεων των επαγγελματιών σχετικά με τις ειδικές ανάγκες, η οποία με τη σειρά της μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται επαρκώς υπόψη τα θύματα. Η αξιολόγηση επισήμανε την έλλειψη ειδικών κατευθυντήριων γραμμών για τη διενέργεια ατομικών αξιολογήσεων, την έλλειψη ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών σχετικά με τη σημασία των αξιολογήσεων και την έλλειψη κατάρτισης για τους επαγγελματίες.

ΓΝΩΜΗ 9.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα θύματα υποβάλλονται σε ατομική αξιολόγηση για τον προσδιορισμό συγκεκριμένων αναγκών προστασίας. Η εν λόγω αξιολόγηση θα πρέπει να προσδιορίζει τις ανάγκες τους για ειδικά μέτρα προστασίας κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, λόγω της ιδιαίτερης ευάλωτότητάς τους. Επιπλέον, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να παρέχουν ειδικές κατευθυντήριες γραμμές και κατάρτιση στους επαγγελματίες, προκειμένου να ενισχυθεί το δικαίωμα του θύματος σε ατομική αξιολόγηση.

ΓΝΩΜΗ 9.2 ΤΟΥ FRA

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης θα πρέπει να ποινικοποιήσουν τη σεξουαλική βία χρησιμοποιώντας ορισμούς του βιασμού και άλλων μορφών σεξουαλικής βίας βάσει συναίνεσης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι τυχόν σκόπιμες σεξουαλικές πράξεις που διαπράττονται χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος διερευνώνται αποτελεσματικά, διώκονται και τιμωρούνται.

ΓΝΩΜΗ 9.3 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της παροτρύνονται να εντείνουν περαιτέρω τις προσπάθειες και τη συνεργασία τους για τη διατήρηση και την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, η οποία αποτελεί βασική συνιστώσα του κράτους δικαίου και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να ακολουθήσουν ταχέως τις συστάσεις και τα μέτρα. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα μέτρα που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού μηχανισμού για το κράτος δικαίου και στο πλαίσιο του νέου μηχανισμού αιρεσιμότητας της ΕΕ.

Έως το τέλος του 2022, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είχαν υπογράψει τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), αν και έξι δεν την έχουν ακόμη κυρώσει. Σύμφωνα με το άρθρο 36 της σύμβασης, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να ποινικοποιούν κάθε πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα που λαμβάνει χώρα χωρίς τη συγκατάθεση ενός από τα εμπλεκόμενα άτομα. Η ποινικοποίηση των σεξουαλικών πράξεων που βασίζονται σε τέτοιους ορισμούς βάσει συγκατάθεσης απαιτείται επίσης από τα άρθρα 3 και 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως ερμηνεύονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αυτό συνάδει με τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη σεξουαλική βία, οι οποίες δεν βασίζονται στη δύναμη ή σε παρόμοια χαρακτηριστικά.

Η υιοθέτηση ορισμών της σεξουαλικής βίας με βάση τη συγκατάθεση στα κράτη μέλη της ΕΕ προχωρά. Το 2022 σε ορισμένα κράτη μέλη εγκρίθηκε εν προκειμένω νέα νομοθεσία και νέες νομοθετικές προτάσεις.

Η ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του κράτους δικαίου και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη (άρθρο 19 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, άρθρο 67 παράγραφος 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ).

Σε αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ εξακολούθησαν να υφίστανται προκλήσεις στον τομέα της δικαιοσύνης, για παράδειγμα όσον αφορά την αντίληψη περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως φαίνεται στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2022.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την τρίτη της ετήσια έκθεση για το κράτος δικαίου το 2022. Το ζήτημα των δικαστικών συστημάτων και της ανεξαρτησίας τους ήταν ένας από τους τέσσερις τομείς στους οποίους επικεντρώθηκε η έκθεση. Μολονότι επικροτεί τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, η έκθεση αναφέρεται σε διαρθρωτικές ανησυχίες που εξακολουθούν να υφίστανται σε ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Το έτος αυτό εκδόθηκε επίσης η πρώτη εκτελεστική απόφαση στο πλαίσιο του κανονισμού περί γενικού καθεστώτος αιρεσιμότητας. Η εν λόγω απόφαση επιβάλλει μέτρα για την προστασία του προϋπολογισμού από τις συνέπειες των παραβιάσεων των αρχών του κράτους δικαίου. Αφορά επίσης τις δημόσιες συμβάσεις, την αποτελεσματικότητα της εισαγγελικής δράσης και την καταπολέμηση της διαφθοράς στην Ουγγαρία.

10

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ο νομοθέτης της Ένωσης έλαβε μέτρα για την παροχή δίκαιων κατώτατων μισθών, μεταξύ άλλων και για τα άτομα με αναπηρία. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπέβαλε αρκετές νέες προτάσεις για να διευκολύνει την εφαρμογή από την ΕΕ της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (ΣΗΕΔΑΑ), μεταξύ άλλων και στο εκλογικό δίκαιο της ΕΕ, πριν από τις ευρωπαϊκές εκλογές του 2024. Ωστόσο, η χρήση των κονδυλίων της ΕΕ για την ιδρυματοποίηση εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας.

Σε εθνικό επίπεδο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά μεταξύ του επιπέδου συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας και του επιπέδου συμμετοχής άλλων ατόμων στην αγορά εργασίας και στο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν σημειώσει περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά την παροχή σχετικής βοήθειας και τον τερματισμό διαχωρισμένων προσεγγίσεων.

Η εφαρμογή των οδηγιών της ΕΕ για την προσβασιμότητα και των εθνικών προγραμμάτων προσβασιμότητας έχει προχωρήσει. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν έχουν τηρήσει τις προθεσμίες μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και η πρόοδος παραμένει άνιση. Τα κράτη έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την υποδοχή ατόμων που εγκαταλείπουν την Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρία. Η Επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (Επιτροπή για τη ΣΗΕΔΑΑ) ζήτησε απαντήσεις σε ένα ευρύ φάσμα ερωτήσεων προς την ΕΕ σε κατάλογο που απέστειλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το σουηδικό εθνικό πλαίσιο παρακολούθησης ξεκίνησε να λειτουργεί και, ως εκ τούτου, όλα τα κράτη μέλη και η ΕΕ διαθέτουν πλέον το πλαίσιο που ορίζει το άρθρο 33 παράγραφος 2 της ΣΗΕΔΑΑ.

Το άρθρο 27 της ΣΗΕΔΑΑ ορίζει ότι τα άτομα με αναπηρία πρέπει να έχουν το δικαίωμα να κερδίζουν τα προς το ζην με εργασία την οποία επιλέγουν ή αποδέχονται ελεύθερα στην αγορά εργασίας και σε εργασιακό περιβάλλον ανοικτό, δεκτικό και προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρία. Η Επιτροπή για τη ΣΗΕΔΑΑ αποσαφήνισε την εν λόγω υποχρέωση στο γενικό σχόλιο αριθ. 8 (2022), μεταξύ άλλων επισημαίνοντας ότι η προστατευόμενη απασχόληση, με μια περιορισμένη εξαίρεση, δεν είναι αποδεκτή ως μέτρο για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στο πλαίσιο της ΣΗΕΔΑΑ.

Οι στατιστικές τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο δείχνουν ότι το χάσμα απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία εξακολουθεί να υφίσταται και ανέρχεται πλέον σε 23,1 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, παρά τις μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της συμμετοχής στην ανοικτή αγορά εργασίας, η διαχωρισμένη απασχόληση εξακολουθεί να προωθείται και δεν παρέχεται επαρκής στήριξη στα άτομα με αναπηρία ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας. Αυτό ισχύει ιδίως για τις γυναίκες και τους ηλικιωμένους. Η οδηγία για τους κατώτατους μισθούς θα συμβάλει στη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων με αναπηρία, αλλά δεν θα αλλάξει από μόνη της τις εθνικές πρακτικές απασχόλησης.

ΓΝΩΜΗ 10.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναλάβουν αποτελεσματική δράση για την αντιμετώπιση του χάσματος απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία μέσω ολοκληρωμένων και στοχευμένων μέτρων σε όλους τους τομείς της οικονομίας για την επίτευξη πλήρους ένταξης στην απασχόληση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί την εφαρμογή της νέας οδηγίας για τους κατώτατους μισθούς, μεταξύ άλλων και όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, στο πλαίσιο αυτό, να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα άτομα με αναπηρία σύμφωνα με την καθοδήγηση της Επιτροπής ΣΗΕΔΑΑ.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταργήσουν σταδιακά την προστατευόμενη απασχόληση σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ. Θα πρέπει να θεσπίσουν αποτελεσματικά μέτρα για την ένταξη των ατόμων που εργάζονται σε αυτά στην ανοικτή αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην προώθηση των ευκαιριών εργασίας για τις γυναίκες και τους ηλικιωμένους με αναπηρία.

ΓΝΩΜΗ 10.2 ΤΟΥ FRA

Για να διευκολυνθεί η μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να παρέχουν επαρκή βοήθεια στους σπουδαστές με αναπηρία σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι όλα τα μαθησιακά περιβάλλοντα στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι χωρίς αποκλεισμούς και πλήρως προσβάσιμα.

Το άρθρο 24 της ΣΗΕΔΑΑ αναγνωρίζει το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση και απαιτεί την άσκηση του δικαιώματος αυτού χωρίς διακρίσεις και βάσει των ίσων ευκαιριών. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης, σε όλα τα επίπεδα και τη δια βίου μάθηση.

Ωστόσο, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση στα εκπαιδευτικά συστήματα. Είναι λιγότερο πιθανό να ολοκληρώσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή τους και να αποκτήσουν τίτλους σπουδών που είναι χρήσιμοι για την πλήρη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, ενώ είναι επίσης λιγότερο πιθανό να εγγραφούν ή να ολοκληρώσουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Υπάρχουν επίσης προκλήσεις όσον αφορά τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας.

Τα κτίρια και άλλες πτυχές του μαθησιακού περιβάλλοντος δεν είναι επαρκώς προσβάσιμα για τα άτομα με αναπηρία. Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να χρησιμοποιούν διαχωρισμένα μαθησιακά περιβάλλοντα αντί να επενδύουν σε ένα πλήρες και χωρίς αποκλεισμούς σύστημα τυπικής εκπαίδευσης.

ΓΝΩΜΗ 10.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εφαρμόσουν πλήρως την ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα της αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένης της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα και της οδηγίας για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό. Σε τομείς όπως οι δημόσιες μεταφορές και υποδομές, θα πρέπει να εκπληρώνουν πλήρως τις υποχρεώσεις τους βάσει του άρθρου 9 της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να εξετάσει προτάσεις για την επέκταση των οδηγιών προσβασιμότητας σε άλλους τομείς.

Το άρθρο 9 της ΣΗΕΔΑΑ απαιτεί τα άτομα με αναπηρία να έχουν πλήρη πρόσβαση στην κοινωνία, μεταξύ άλλων, στο φυσικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, στην ενημέρωση και επικοινωνία, περιλαμβανομένων των συστημάτων και τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες ελεύθερης χρήσης ή παρεχόμενες στο ευρύ κοινό, σε αστικές και σε αγροτικές περιοχές. Η ΕΕ έχει εκδώσει σχετικές οδηγίες στον εν λόγω τομέα, όπως η ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα και η οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό, και έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την ενσωμάτωσή τους στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή τους. Ωστόσο, σημαντικός αριθμός κρατών μελών δεν τήρησαν την προθεσμία για την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα στο εθνικό δίκαιο, και πρέπει να σημειωθεί ακόμη πρόοδος κατά τα επόμενα έτη προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή.

Σε αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διαπιστώθηκαν επίσης σημαντικές εναπομένουσες προκλήσεις όσον αφορά την ενσωμάτωση της οδηγίας για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό στο εθνικό δίκαιο. Αυτές είναι επίσης εμφανείς στις εθνικές εκθέσεις. Παρά την κάποια πρόοδο που σημειώθηκε, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις και σε άλλους τομείς προσβασιμότητας, όπως η ευρύτερη προσβασιμότητα των υποδομών και ο τομέας των δημόσιων μεταφορών. Η ΕΕ έχει εκδώσει νομοθεσία σε ορισμένους τομείς.

Το 2022 σημειώθηκε πρόοδος αλλά και οπισθοδρόμηση στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην *Fundamental Rights Report 2023* (Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2023) του FRA εξετάζονται οι σημαντικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τον Ιανουάριο έως τον Δεκέμβριο του 2022 και περιγράφονται συνοπτικά οι γνώμες του FRA για τις εξελίξεις. Επισημαίνοντας τόσο τα επιτεύγματα όσο και τα θέματα που ακόμη προκαλούν ανησυχία, η έκθεση παρέχει στοιχεία για τα κύρια θέματα που διαμορφώνουν τον διάλογο σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα σε ολόκληρη την ΕΕ.

Το φετινό θέμα εξετάζει τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία στα θεμελιώδη δικαιώματα για την ΕΕ. Στα υπόλοιπα κεφάλαια εξετάζονται ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ισότητα και η καταπολέμηση των διακρίσεων, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία και συναφείς εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας, η ένταξη των Ρομά, το άσυλο και η μετανάστευση, η κοινωνία της πληροφορίας, η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η προστασία των δεδομένων, τα δικαιώματα του παιδιού, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη και οι εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

ΠΡΩΘΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΑΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΕ —

Για την πλήρη *Fundamental Rights Report 2023* (Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2023) του FRA — βλ. <https://fra.europa.eu/el/publication/2023/fundamental-rights-report-2023>

Βλ. επίσης τις συναφείς δημοσιεύσεις του FRA:

- FRA (2023), *Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2023 – Γνώμες του FRA*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <https://fra.europa.eu/el/publication/2023/fundamental-rights-report-2023-fra-opinions> (διατίθεται στις 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ)
- FRA (2023), *Fundamental rights implications for the EU of the war in Ukraine* (Οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία στα θεμελιώδη δικαιώματα για την ΕΕ), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <https://fra.europa.eu/el/publication/2023/fr-2023-focus-war-in-ukraine> (διατίθεται στην αγγλική και γαλλική γλώσσα)

Οι προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις του FRA σχετικά με τις προκλήσεις και τα επιτεύγματα στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένουν διαθέσιμες στον **δικτυακό τόπο** του FRA (διατίθενται στα αγγλικά και γαλλικά).

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

FRA — ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 - 1040 Viena - Αυστρία

Τηλ. +43 158030-0 — Φαξ +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης